

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

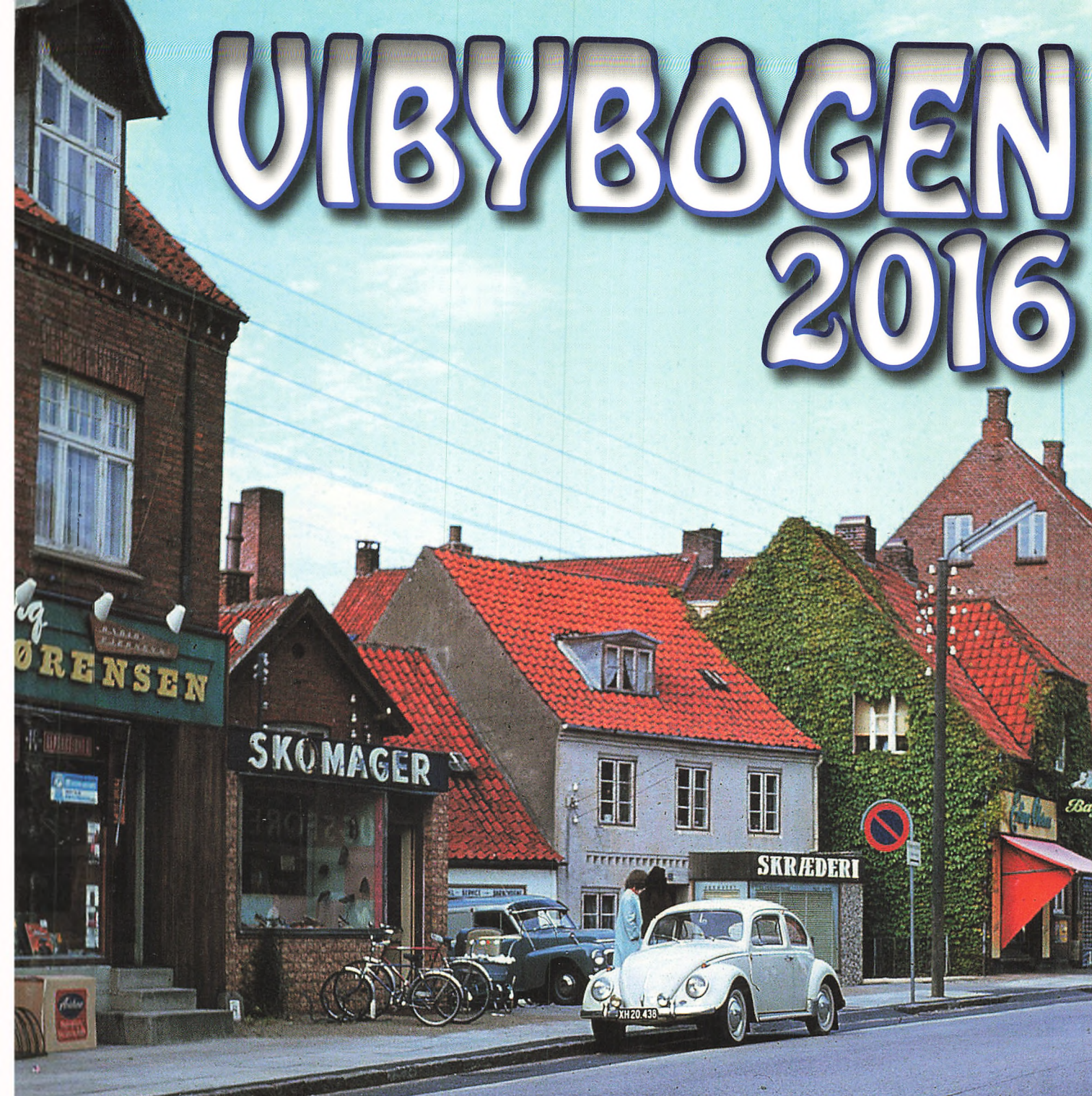
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VIBYBOGEN 2016

UDGIVET AF
VIBY LOKAL HISTORISKE FORENING

ibybogen **2016**

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2016

Vibybogen 2016.
Udgivet af Viby lokalhistoriske Forening
27. årgang

Redaktion:

Tove Glud Rasmussen
Poul Ankersen
Kurt Boch Andersen
Leif Nielsen

Korrektur: Jette Abild Jensen

Redaktionens adresse:

Viby lokalhistoriske Forening,
Skanderborgvej 170, 8260 Viby J. Tlf. 89 40 95 65
(mandage 15,30-17,30)
www.vibylokalhistorie.dk

Sats og lay-out:

Leif Nielsen, Tlf. 86 28 56 84

Tryk: Kongsvang Bogtrykkeri A/S, Tlf. 86 14 01 13
Papir: Omslag: Invercote 240 gr., indhold: Maxi Silk 130 gr.

Oplag: 750

ISSN: 1601-0078

ISBN: 978-87-994085-7-3

Løssalgpris: 100 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:

Hvor intet andet er angivet, er billederne udlånt fra Viby lokalhistoriske Arkiv.

Forside:

Kongevej 19-25, 1964 *foto: Svend Bøttcher*

Indmeldelse i foreningen kan ske ved henvendelse til:

Viby lokalhistoriske Forening, Skanderborgvej 170, 8260 Viby J. Tlf. 89 40 95 65, vi holder åbent mandage mellem 15,30-17,30 *eller* via e-mail: vibylok@gmail.com

Så er der en ny Vibybogen på gaden. I år spænder bogens artikler tidsmæssigt fra krigen 1864 til Revykompagniet Sønden's revyforestilling i starten af 2016.

Artiklen om "Løjtnant Jørgensen" tager udgangspunkt i det ældste fotografi, som vi har i Viby lokalhistoriske Arkiv, som er et gruppebillede taget den 15. april 1864 i Viby Præstegård.

Revykompagniet Sønden er et forsøg på at bringe det aktuelle kulturliv i Viby med som emne i Vibybogen. Det er en historie om en flok ildsjæle, som bare ikke kan lade være med at spille teater til stor glæde for mange borgere i Viby.

At der har været mange med tilknytning til populær-musik i Viby introducerede vi i Vibybogen sidste år med artiklen om Gnags i Haraldsgade. At Viby også har fostret kendte personer er nok mindre kendt, og derfor har vi en artikel om den klassiske mezzosopran og alt-sangerinde Else Paaske, som også er en historie om musiklivet i Viby tidligere.

For tiden ændres det gamle industrikvarter på Enghavevej og Engtoften til boligkvarter, og i den anledning bringer vi en større artikel om tæppefabrikken Weston, som blev så succesfuld, at der til sidst ikke var plads nok i Viby.

Artiklen om Viby Cykellager er en beretning om en af de special-butikker, som der var så mange af i Viby. Viby Bibliotek fyldte 60 år i år. Vi har tidligere skrevet om biblioteket, men dette års artikel fokuserer på bibliotekets udvikling de senere år.

Endelig fortælles i artiklen "Viby-Ormslev Kommune" om de planer der var om at slutte Viby og Ormslev-Kolt Kommune sammen forud for den store kommunesammenlægning i 1970.

Vi bestræber os hvert år på at bringe de gode historier fra vores område. Men vi kender ikke alle historier. Hvis du selv eller nogen fra din familie eller bekendtskabskreds har en god historie, vil vi gerne have et tip. Skriv til os på vibylok@gmail.com eller ring på et af numrene på modstående side.

God læselyst.

***I*NDHOLDSFORTEGNELSE:**

<i>Grethe Strand:</i> Familien Paaske.....	5
<i>Thomas Borch:</i> Weston Tæppefabrik	13
<i>Kurt Boch Andersen:</i> Revykompagniet "Sønden"	29
<i>Steen Juul:</i> Viby Cykellager	35
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Viby Biblioteks senere år	43
<i>Poul Ankersen:</i> Løjtnant Jørgensen.....	53
<i>Kurt Boch Andersen:</i> Viby- Ormslev kommune.....	57
Beretning fra Viby lokalhistoriske Arkiv	67
Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening	70
Indholdsfortegnelse 3 tidligere udg. Vibybogen	72

Grethe Strand

Familien Paaske *En sangerfamilie fra Viby*

Natten til den 3. august 1941, da et allieret fly var på vej hjem fra et bombetogt over Tyskland, dykkede det pludselig ned mellem Viby og Kongsvang og smed 6 bomber. Eksplosionerne fra de detonerende bomber gik både ud over et stykke af Odderbanens skinnelegeme og flere villaer, der fik store skader. Nærmest mirakuløst blev ingen dræbt, men på Toftagervej 1 gik en fødsel i gang 2 1/2 måned for tidligt.

Et "krigsbarn" bliver født

Her boede Jens og Ellen Paaske Sørensen med deres lille datter Nanna, der på det tidspunkt var 4 1/2 år.

Else Paaske Sørensen kom til verden den 5.8. 1941, og da hun var født for tidlig og kun vejede 1600 g, blev hun kort tid efter fødslen hjemmedøbt af Pastor Gaarn Larsen. Heldigvis overlevede hun og voksede op i dette meget musikalske hjem.

Hendes far Jens Paaske Sørensen som var født i Odder den 29.2.1904 og hendes mor Ellen Sofie Pedersen, der blev født i Kapernaum sogn i København den 20.4.1906, giftede sig i marts 1930 og flyttede ind i huset på Toftagervej omkring 1937. Jens havde købt en grund, som var en udstykning fra Balagergård, og huset blev tegnet af arkitekt Jørgen Schmidt, som Jens var i familie med. Jørgen Schmidt tegnede bl.a. også Krøyers kontorbygning i Viby og Langenæshus.

Jens skulle egentlig have overtaget Højgård i Odder efter sin far, og derfor havde han uddannet sig på landbrugsskolen, men da Ellen ikke ønskede at blive landmandskone, flyttede det unge par til Viby, og han fik arbejde på Rahrs tekniske Forretning som lagerforvalter.

Ellen var uddannet tandtekniker, men sangen trak meget mere i hende. Hun blev kendt som oratoriesanger, og hun sang flere gange med Århus Byorkester. Da hun var i 20'erne, indsang hun flere gange danske sange i Danmarks Radio. Hendes største ønske var at uddanne sig som sanger, og det lykkedes også for hende at

Jens og Ellen bliver gift 1930

få undervisning hos en sanglærer i København i et halvt års tid. Pengene var små, og hun måtte opgive at komme på musikkonservatoriet.

Både Jens og Ellen Paaske sang i Viby Blandede Kor, og de fungerede begge som kirkesangere. Ellen i Domkirken og Jens i Markuskirken. Ellen sang også i Viby Kirke.

Huset på Toftagervej som det så ud i 1947

Barndom og ungdom

Else og Nanna voksede op i Viby og Else fortæller, at en af hendes første erindringer var, da hun, siddende på sin fars arm, så Lotterne marcherede ned ad Toftagervej sent den 4. maj 1945. Hun husker, at de bar et banner mellem sig. Et billede, der også står helt klar i hendes hukommelse er, da hun efter at have gået ”den meget lange vej” til Viby Station for at hente farmor ved toget, så tyske soldater, der kom humpende, syge og forkomne på vej mod den tyske grænse.

Else gik i børnehave i ”Den gamle Højskole”, og da vi går en tur omkring kirken, kommer hun i tanke om, hvordan hun om søndagen blev sendt afsted med en kande for at hente flødeskum til søndags-desserten, som altid var syltede pærer. Flødeskum har man nok kunnet købe i en af butikkerne på Kongevejen. Hun husker også med glæde, hvordan man kunne kælke ned mod viadukten ved Kirkevej.

Da Else nåede skolealderen, begyndte hun i Viby Skole og flyttede senere over på Vester-

Viby blandede Kor's 40 års jubilæum. Jens står i bageste række nr. 4 fra venstre og Ellen sidder i forreste række nr 4 fra venstre

gårdsskolen. Hun husker med størst glæde sangtimerne, hvor hun fik lov til at synge akkompagneret af sanglærerens violinspil. Hendes solosang var ret populær hos klassekammeraterne, da de så var fri for at deltage. Else mener selv, at hun i disse timer nåede at komme igennem hele den danske sangskat. Resten af timerne og for den sags skyld skolegangen i det

hele taget var, efter hendes mening, ikke noget "at skrive hjem om".

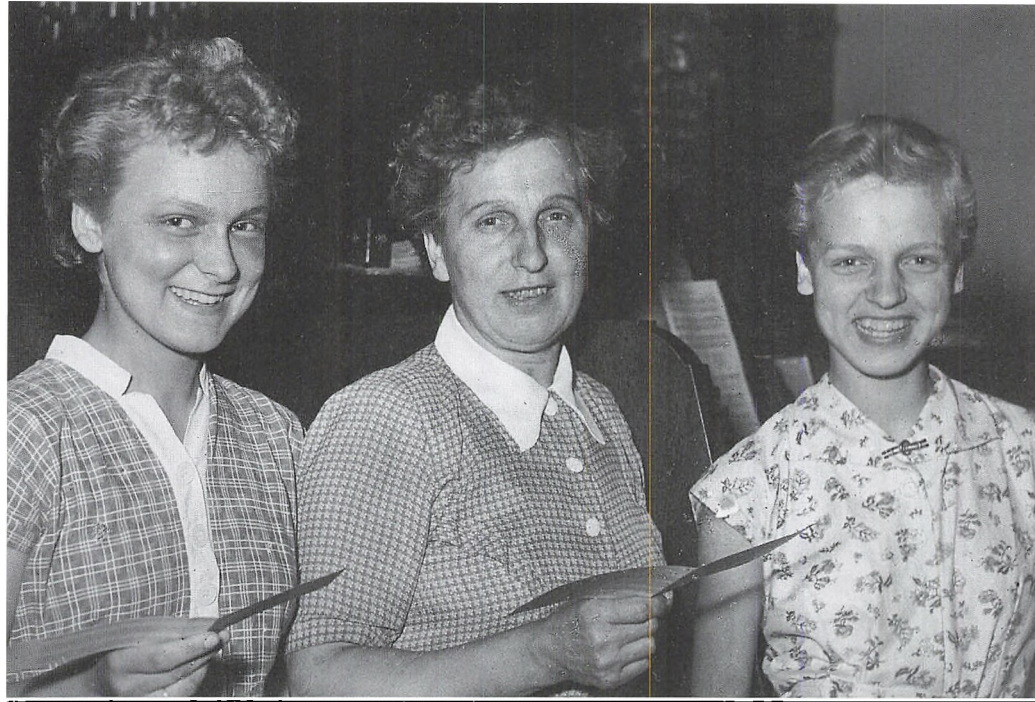
Sangen og musikken var en meget vigtig del af livet i familien og den 19. december 1953 optrådte Else, der på det tidspunkt var 12 år gammel, Nanna på 16 år og deres mor Ellen ved en julekoncert i Viby Kirke. Senere samme år sang de alle tre i Århus Domkirke.

fra

Arkivskuffen.. 1951 *annonce Forstadsavisen 15. januar*

Flødeskum

EMMERY'S UDSALG
Telefon Viby 178

Fra venstre Nanna, Ellen og Else ved koncert i Århus Domkirke i sommeren 1953

Uddannelse

Som 13 årig begyndte Ellen at give sin datter sangøvelser, og Else erindrer, at hun sluttede alle sangseancerne af med at sætte hænderne i siden og række tunge ad sin mor, da hun på det tidspunkt syntes, det var uendeligt kedeligt.

Selv om Jens og Ellen opfordrede begge deres døtre til at få en mere "sikker" uddannelse, fastholdt Else dog, da hun blev lidt ældre, at det var ad den musikalske vej, hun ville gå.

Søsteren Nanna uddannede sig til sygeplejerske, men lillesøsters begejstring for musikken smittede, så Nanna besluttede sig også for at uddanne sig som sanger.

Både Else og Nanna tog deres uddannelse på Det Jyske Musikkonservatorium hos professor Peer Birch. Else fra 1960-65 og Nanna fra 1961- 66.

Herefter videreuddannede Else sig i Wien hos professor Eugenie Ludwig 1966-67 og Nanna på Den Kongelige Operaskole 1966 – 1970. Else har også studeret hos professor Dora Sigurdsson, København og Hans Gertz i Stockholm, og i 1976 tog hun musikpædagogisk eksamen i sang på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium i København.

Der var ikke meget forskel på de to søstres stemmer. De havde begge mørke, varme stemmer med en rækkevidde fra Mezzosopran til Alt, men der var forskel på deres musikalske udtryksform. Nanna ville helst synge opera. Hun kunne lide at danne en dramatisk figur, men med tiden kunne hun måske også tænke sig at snuse lidt til liederne og oratorierne, som hendes lillesøster sang. Desværre har jeg ikke kunnet finde eksempler

på Nannas sang, og der er heller ikke skrevet så meget om hende, hvor imod der er udgivet flere plader og cd'er med Else.

Af flere pladeudgivelser kan nævnes:

- LP Dansk Musik Antologi
Sange af Peter Heise 1974
- LP Otto Ohlsson Requiem 1985
- CD Bach Kantater BWV 94 - 96
Helmuth Rilling 1973/1974
- CD else paaske a portrait live and
studio recordings 1967 - 1983

Elses karriere

Efter Else Paaskes debutkoncerter i 1965 i København og Århus kårede det danske musikliv hende som det absolut største danske sangtalent i mange år med usædvanlige anlæg for lieder og romancer, og hun fik sit internationale gennembrud, da hun i 1969 vandt Kathleen Ferrier-prisen, som er en 1. pris i s-Hertogenbosele i Holland

Den engelske altsangerinde Kathleen Ferrier, var Elses store forbillede. Et andet forbillede var Aksel Schiøtz og i 1977 blev Else den første modtager af hædersprisen fra Mindefonden for Aksel Schiøtz.

Ud over de nævnte priser har Else Paaske også modtaget:

- Musik anmeldernes pris 1966**
- Gladsaxe Musikpris 1967**
- Birgit Nielsson- Legatet 1967**
- 3. pris i München 1969**
- 3. pris i Geneve 1970**
- Tagea Brandts Rejselegat 1979**

Else har efter sin debut givet talrige koncerter, ikke bare i Danmark, men også i det øvrige Norden foruden Østrig, Tyskland, Holland, Schweiz,

Else Paaske fra koncert i 1977

Friederich Gürtler og Else Paaske 1977

Spanien, Storbritannien, Israel, Singapore og USA.

Hendes repertoire omfattede blandt andet Händel, Bach, Beethoven, Brahms, Mahler og Heise, og ikke mindst hendes koncerter med pianisten Friederich Gürtler var berømmet. Som der står i forordet til hendes dobbelt cd "Else Paaske a portrait: " Der skal to til at lave en lied aften. En sanger og en pianist, og i Elses tilfælde betød det, at det er Friederich Gürtler, der sad ved klaveret.

I 1980'erne gearede Else ned som udøvende sanger for at koncentrere sig om undervisningen af unge sangere. I forbindelse med sin 70 års fødselsdag i 2011 udtalte hun til Berlingske Tidende, at hun ikke savnede sine koncerter, og

Else Paaske genser barndomshjemmet og den gamle skole 2016.

Else Paaske 2016

at det var en stor befrielse for hende bare at lytte til andre. Hun var docent ved det Kgl. Danske Musikkonservatorium i perioden 1984- 2004 og arbejder stadig af og til som censor.

Nannas karriere

I 1970 blev Nanna engageret til Det kgl. Teater som operasanger, men allerede i tiden på Operaakademiet blev hun tildelt flere opgaver på Operaen.

Hun havde en vellykket debut i Götz Friedrich-scenesættelsen af "Odysseus Hjemkomst", og hun sang Olga i "Eugen Onegin" og hun optrådte også i Lizzie Rodes iscenesættelse af Ole Schmidts "Udstilling".

Herefter havde Nanna engagementer i England sammen med sin mand bassangeren Flemming Ebbe Nielsen, der også var fastansat i Operakoret på Det kgl. Teater.

"Familiesammenføring"

Da både Nanna og Else var flyttet til København, fulgte Jens og Ellen med for at være tæt på døtrene og deres familier. Ud over, at det er dejligt at forældre og børn bor i nærheden af hinanden, har det sikkert også været godt for Else og Nannas børn, at de kunne være hos bedsteforældrene, når der har været engagementer i udlandet.

Nanna Paaske døde desværre alt for tidlig den 26.7.1990

Nanna Paaske 1970

Ellen døde 26. oktober 1994, 88 år gammel og Jens blev 96 år. Han døde den 16. januar 2001

Else er lige blevet 75, og hun bor på Frederiksberg.

Efterskrift:

Else er min kusine, og for at kunne skrive om hende, inviterede jeg hende til at bo et par dage i Viby, hvor vi gik/ kørte en tur rundt til de steder, som hun huskede fra hun var barn og ung. ■

Thomas Borch

Weston Tæppefabrik

Succesen der voksede sig for stor til Viby

Det tidligere Engtoften industriområde, ved krydset Enghavevej/Chr. X's Vej, er i disse år under kraftig forvandling. Alene indenfor de seneste par år er adskillige markante bygninger forsvundet som led i kvarterets forvandling fra industri- til boligkvarter.

Området blev grundlagt i 1953 i forbindelse med forlængelsen af den daværende Inge-manns Vej, der i samme forbindelse skiftede navn til Chr. X's Vej, og gennem årene har talrige større og mindre firmaer holdt til her, mange af dem med interessante historier at fortælle. Denne artikel vil dele historien om et enkelt af disse firmaer, nemlig tæppefabrikken Weston, der opnåede stor international succes; så stor, at firmaets konstante vokseværk endte med at tvinge fabrikken til flytning, da man ganske enkelt løb tør for ledige byggegrunde.

Da udstykningen af Engtoften industriområde startede i 1953, var arealet stort set ubebygget. De eneste bygninger lå ned mod Enghavevej og havde nummer 26, 28, 34 og 36.

Gårde i vejen

Nummer 26, et rødstenshus opført i 1929, fungerede som aftægtsbolig for Enghavegård, der lå på naboadressen nummer 28. Gårdens stuehus var opført i 1906, og her blev drevet landbrug frem til 1946, hvor gården blev købt af kommunen, hvorefter den blev passet og beboet af en forpagter. Den var ikke en længet gård i traditionel forstand, da to af bygningerne var fritstående. Stuehuset lå lidt fremskudt i forhold til de øvrige bygninger, helt ude ved vejen. Da industriområdet blev oprettet, var det naturligvis også en nødvendighed med ordentlige adgangsforhold, og her var den oprindelige, smalle Enghavevej ganske enkelt ikke bred nok. En vejudvidelse med fortove var derfor uundgåelig, og allerede på matrikelkortet fra 1953 ses den

Enghavegård, ca 1908

kommende vejføring at kolliderer med Enghavegårds stuehus. Gården fik dog lov at blive liggende nogle få år endnu.

Nummer 34 (matrikel 27ay) havde tre beboere: en snedker R. Christoffersen, en chauffør C. T. Laursen og en Poulina N. Sørensen.

Mellem Enghavegård og nummer 34 lå en smal ubebygget grund, 27de, der senere skulle komme til at byde på visse forhindringer i forhold til Westons udbygning. Der skete nemlig det, at da nabogrunden Chr. X's Vej 106 i 1953 blev solgt til Skandinavisk Auto-Fjederfabrik, skulle grunden naturligvis tilsluttes kloaknettet, før der kunne bygges. Det endte med, at man førte en kloakledning tværs gennem 27de og ud til Enghavevej...

med udtrykkelige servitutter om, at der ikke måtte bygges henover den. Ironisk nok, gik Skandinavisk Auto-Fjederfabriks projekt i stå, nærmest før det var startet og grunden endte med at

Enghavevej 34, 1925

Terp Højgård, ca 1904

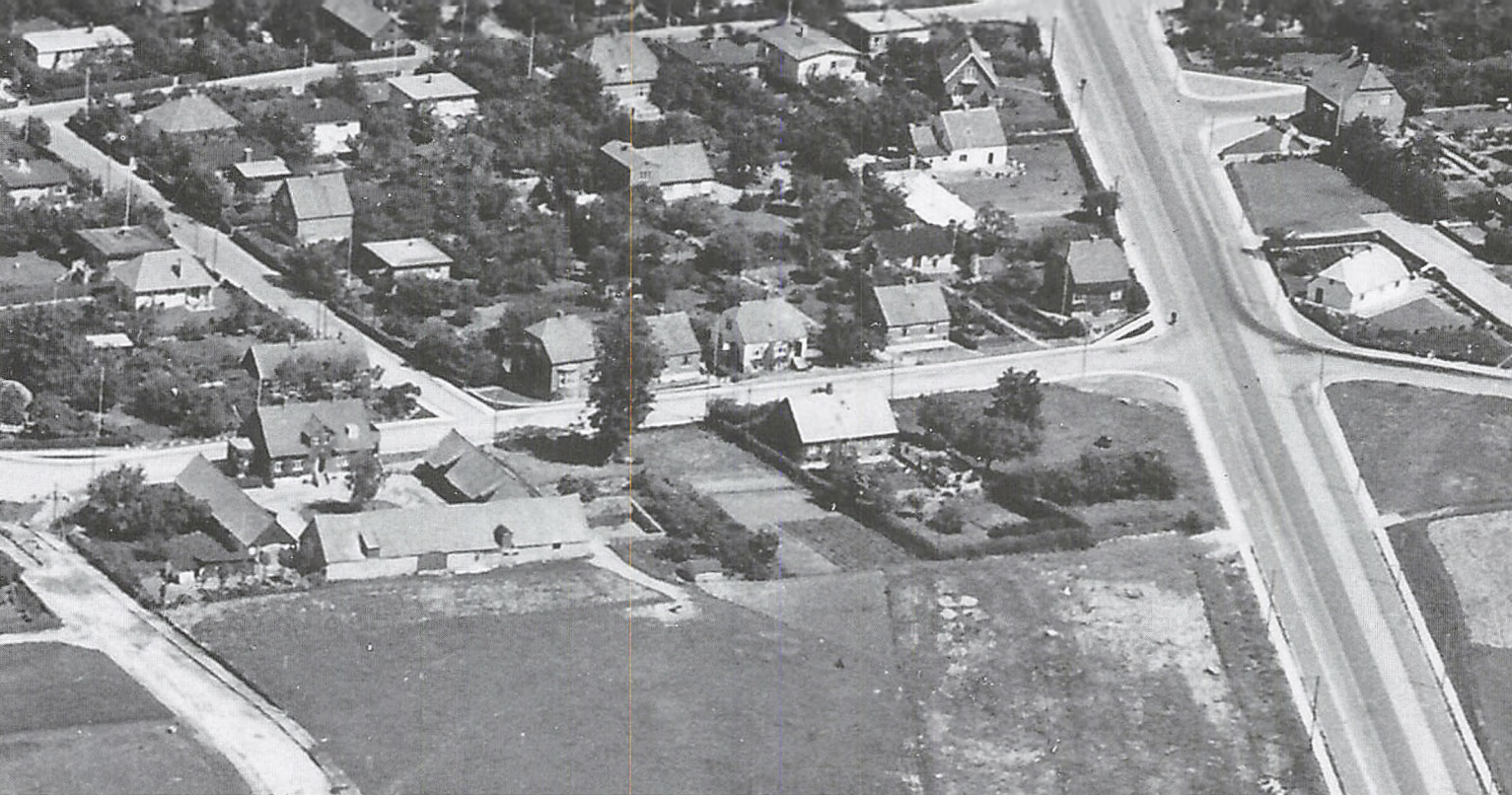
ligge brak i flere år, indtil Århus Vægtfabrik købte den i 1959 og fik bygget der. Noget af det eneste Auto-Fjederfabrikken nåede at få gennemført, var etableringen af den famøse kloakledning.

Endelig var der, hvad der blev til hjørnegrunden ud til den nuværende Chr. X's Vej, nemlig den gamle Terp Højgård, som havde nummer 36 og matrikelnr. 27co (oprindeligt 27a). Gården, der i mange år havde fungeret som fjerkræslagteri, var i 1949 blevet solgt til kommunen med henblik på udstykning, og blev i de sidste år af sin levetid brugt som husvildebolig. At gården skulle væk i forbindelse med vejbyggeriet, var der slet ingen tvivl om, den lå nemlig halvvejs ude på den kommende vej. Årsagen til de mange manglende hus-

numre (20, 22, 24, 30 og 32) var, at de to gårdes jorder lå ud til vejen og 'optog' placeringerne. Dog lå her også i nogle år en branddam.

En god grund

Efter nedrivningen af Terp Højgård i (1952-54) og inddragelse af den del af grunden der skulle bruges til vej, var der stadig et stykke restgrund tilbage på hjørnet, nærmere bestemt 1515 m². Det var netop denne grund, den opfindsomme unge tæppefabrikant Knud Hansen faldt for, da han skulle finde en placering for sit nye projekt. Han havde nemlig fået en idé, der på det tidspunkt var ganske revolutionerende: Han ville lave tæpper med gummibagsider – ikke alene lå

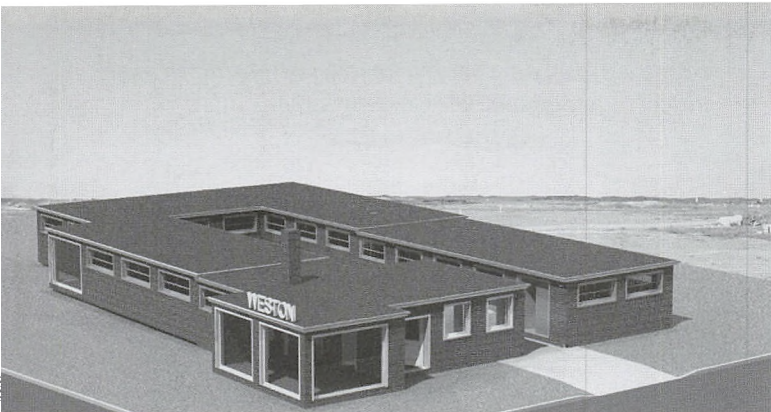
Luftfoto 1955 efter etablering af Chr. X's Vej. Til venstre ses Enghavegård og snedker Christoffersens hus ses nærmest krydset.

tæpperne bedre fast, de virkede også isolerende, både hvad angår lyd og kulde. Det skulle snart vise sig at være en særdeles populær idé, den gode fabrikant Hansen der havde fået, og i løbet af de kommende år udviklede det sig til et kæmpe eksporteventyr og et firma, der – bogstaveligt talt – voksede sig for stort til Viby.

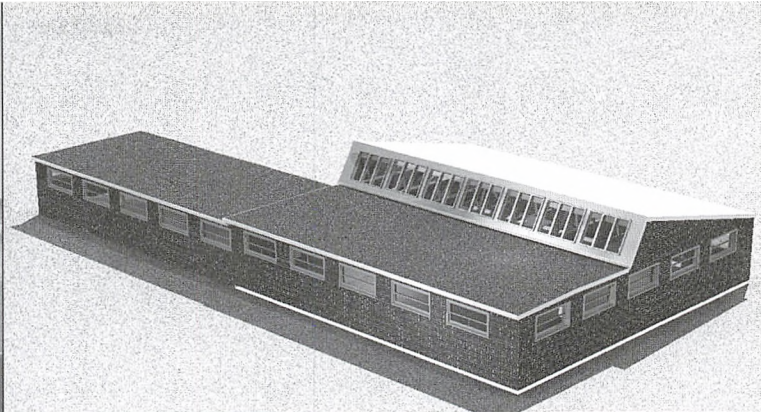
Men starten var helt anderledes ydmyg: I sommeren 1956 søgte Knud Hansen om tilladelse til at opføre en kun 112 m² stor væveribygning på grunden.

Byggetilladelsen blev givet allerede samme

sommer, og bygningen blev opført på grundens 'fjerneste' hjørne, længst væk fra både Enghavevej og Chr. X's Vej, som den lå parallelt med. For de, der husker postkontoret, der holdt til i bygningerne frem til årsskiftet 2012-13, så lå denne ældste del til venstre, når man trådte ind ad postkontorets dør. Knappt var byggearbejdet gået i gang, før man begyndte at forberede udvidelse: I foråret 1957 søgtes således tilladelse til opførelse af spoleri og garnlager, der igen var af beskeden størrelse, nemlig 100 m². Tilbygningen var næsten identisk med den oprindelige og

Arkitektens vision, anno 1956 set fra krydset.

Etape 1, 2 og 3 set fra SV. Etape 1 nærmest, 2 i forlængelse af denne og 3 med savtaktaget

opførtes i direkte forlængelse af denne, så byggeriet nu nåede ud til Enghavevej. Den eneste grund til størrelsesforskellen på de to etaper var, at man jo sparede en væg, da bygningerne blev bygget sammen.

1515 m² må vel være nok?

I forbindelse med indsendelse af byggetegningerne vedlagde man også arkitektens vision for den fremtidige, færdigudbyggede fabrik... ganske interessant! Her i foråret '57 havde Knud Hansen helt tydeligt forventninger om vækst, men hvor voldsomt det ville blive, havde hverken han eller arkitekten fantasi til at forestille sig – tegningerne viste nemlig et u-formet bygningskompleks i ét plan, med indkørsel fra Enghavevej til en lille gårdsplads med parkering. Der var også beregnet to udstillingslokaler, det ene mod nord ud til Chr. X's Vej, og det andet på hjørnet af Enghavevej og Chr. X's Vej. Hele herligheden skulle kunne passe på den oprindelige 1515 m² grund, men sådan kom det jo absolut ikke til at gå!

Ifølge visionstegningen skulle næste projekt nu være en sydfløj, vinkelret på den første bygning – denne fløj skulle rumme endnu et væveri. Men da ansøgningen om opførelse af tredje etape blev indsendt i juni 1958, var den radikalt anderledes end de oprindelige planer: I stedet for en fløj, vinkelret på bygning 1, valgte man at bygge parallelt med denne og langt større end oprindeligt planlagt. Endnu mere epokegørende var, at man her for første gang gik bort fra det flade tag

Interiør, etape 3, november 1960

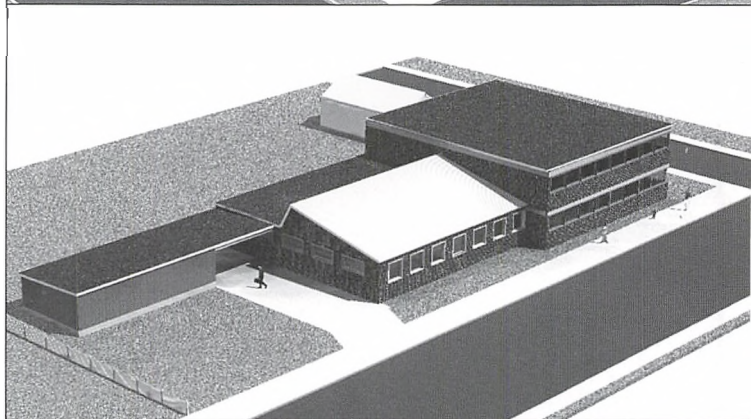
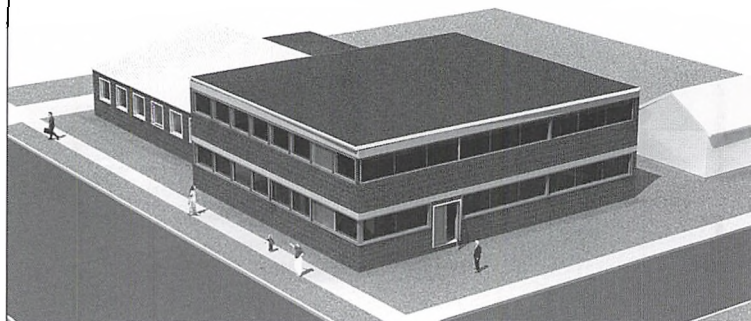
og i stedet valgte en klassisk fabriks-'savtak' med ovenlysvinduer. Muren mellem bygning 1 og 3 blev brudt ned og erstattet af bærende søjler, så der opstod ét stort rum, der var ret usædvanligt, idet der i den nye del var loft til kip, mens man i den oprindelige beholdt det flade, lave loft. Alle disse ændringer kan tilskrives en enkelt faktor: Weston var allerede nu i rivende vækst, og man må have indset, at der ikke ville være plads nok på den oprindelige grund. Savtaktaget gav desuden mulighed for at installere større maskiner. Den nye 3. etape kom til at udgøre det, der senere blev postkontorets facade ud mod Chr. X's Vej.

Så må man bygge opad...

Allerede en uge før den færdige bygning 3 blev endeligt godkendt af bygningsinspektøren i februar 1959, søgte Weston om tilladelse til næste 4. etape, og nu blev det seriøst: For første gang ville man nu bygge i to plan, og da der efterhånden ikke var mere ledig plads på den lille grund, var det nødvendigt at ofre noget af det eksisterende, nemlig bygning 2 fra 1957, dvs. den blev nu ikke jævnet helt med jorden, men modificeret til ukendelighed. Denne nye bygning (inkl. den ombyggede etape 2) kom til at udgøre den karakteristiske store, næsten kvadratiske klods på hjørnet af Chr. X's Vej og Enghavevej.

Nu skulle man jo tro, at der måtte være plads nok i et stykke tid fremover, men det var absolut ikke

Etape 1, (2), 3 og 4 set fra krydset. Bygning th. viser placeringen af snedker Christoffersens hus.

Etape 1, (2), 3, 4 og 5. Det midlertidige lagerskur ses tv.

tilfældet: Westons eksplosive udvikling fortsatte og nu var gode dyr rådne, for grunden var efterhånden helt fyldt op, og man var også ved at støde mod loftet for bebyggelsesprocent.

Et ordentligt skur

Etape 4 blev godkendt af bygningsinspektøren den 16. november 1959, og allerede dagen efter(!) søgte man om tilladelse til at opføre et 71 m² stort midlertidigt lagerskur på den eneste ledige plads, der var tilbage: Ude ved Chr. X's Vej over mod nabogrunden, der nu var blevet overtaget

1959. I forgrunden etape 1 (tv) og 3, i baggrunden th. den helt nybyggede etape 4. Taget på snedker Christoffersens hus anes tv.

af Århus Vægtfabrik. Samtidig ønskede man at opføre et lille kedelhus som udbygning på hovedbygningen. Tilladelserne blev givet, under forudsætning af, at skuret var væk igen inden 1.11.60. Kedelhuset formåede, trods sin ringe størrelse, at gøre sig grundigt upopulært hos de nærmeste naboer på Enghavevej – det blev nemlig anvendt i forbindelse med smeltning af gummi til tæppebagsiderne, og det begyndte snart at vælte ind med klager over den ”ulidelige stank”, der steg op gennem den ikke særligt høje skorsten.

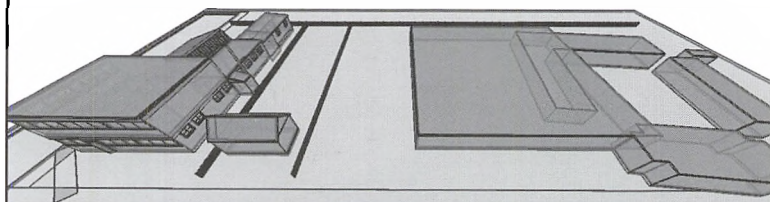
Lagerskuret var ganske primitivt med vægge af ubehandlede rå brædder på et betonfundament. Taget bestod også af rå brædder med tagpapbeklædning. Der var ingen lofter, og bygningen indeholdt kun et enkelt rum, sænket i terrænet, sikkert for at opnå størst mulig indvendig højde. Adgang skete gennem en simpel skydedør, og eneste naturlige lysindfald kom gennem to genbrugte vinduer, der var blevet til overs ved den foregående udvidelse.

Flere gode grunde

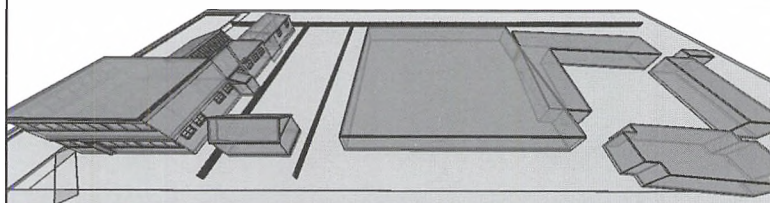
Uden ledig plads at bygge på var den rivende udvikling nu sat i stå. Eneste løsning var at opkøbe mere jord... og det gjorde man så: Omkring årsskiftet 1959/60 købte Knud Hansen ikke alene nabogrunden, nummer 34/matr. 27ay af snedker Christoffersen, men også den tomme grund 27de med den famøse kloakledning fra 1954 og endelig Enghavegård. Hermed rådede man nu over hele sriben af jord langs Enghavevej fra Christian X's Vej til Engtoften og Westons bygningseksponation kunne – i det mindste teoretisk – genoptages. Der var bare det lille problem, at meget af den nytilkøbte jord ikke var ledig (byggekvar), og ovenikøbet var der en kloakledning at tage hensyn til – der måtte jo nemlig ikke bygges henover den.

Fagproblemer

Næste byggeprojekt i støbeskeen omfattede en gigantisk bygning bestående af to sammenbyggede haller (2x3 fag) på ialt 1482 m². Facaden mod Enghavevej skulle gå parallelt med de eksisterende bygninger, men i stedet for at bygge sammen med resten af fabrikken ville man, ifølge den første tegning fra december 1959, flytte den nye bygning 36 meter (6 fag) hen ad Enghavevej. Hermed ville snedker Christoffersens hus ikke blive berørt, ej heller kloakledningen, men til gengæld ville Enghavegårds sydlige og vestlige længe, samt stuehuset ligge direkte i

Den oprindelige plan fra december 1959. Den store klods th. for midten viser omridset af de 2 planlagte haller og man ser, hvordan de lapper indover Enghavegårds stuehus i forgrunden th.

Revideret plan fra februar 1960. Her er hallerne rykket to fag mod øst, så Enghavegårds stuehus går fri.

vejen. En byggeansøgning blev indsendt i januar 1960.

Af en eller anden grund (sandsynligvis fordi det ikke var muligt at opsige Enghavegårds beboere med tilstrækkelig kort varsel) valgte man i februar 1960 at revidere planerne ved at rykke nybygningen 2 fag (12 meter) mod øst.

I forbindelse med indsendelsen af den reviderede plan blev det specifikt anført, at ændringen medførte, at Enghavegårds stuehus gik fri, så man må næsten antage, at denne omstændighed har udgjort en faktor for revisionen.

Bygningen omfattede to store sammenbyg-

gede haller i stueplan, samt en delvist udgravet kælder med bl.a. kantine, køkken og kontorer. Tilladelsen blev givet i marts... men byggeriet blev aldrig påbegyndt! Sammenligner man de to byggeplaner, er der en vis logik i aflysningen: Arkitektens vision gik ud på, ad to etaper, at bygge 2x2 sammenhængende haller á 3 fag hen mod Engtoften. Da man (åbenbart) var tvunget til i første omgang at skåne Enghavegårds stuehus ved at rykke 2 fag mod øst, ville hullet mellem den eksisterende fabrik og nybyggeriet blive på 4 fag, ikke 6 som oprindeligt planlagt. Af den første tegning fremgår, at næste projekt skulle være en næsten tro kopi: 2 sammenhængende haller á 3 fag, med nøjagtig samme mål, men med ændringen var der kun ledig plads til 4 fag, ikke 6 som påkrævet, altså ville hele konceptet hen langs Enghavevej skulle revideres. Det mest logiske ville have været slet ikke at lave dette 'hul' og bygge direkte videre fra den eksisterende fabrik, men for det første ville dette kræve en afklaring på problemet med kloakledningen, for det andet boede snedker Christoffersen stadig i nummer 34 og kunne/ville nok ikke flytte med dags varsel. En anden mulighed havde været at rykke hallerne 3 fag mod øst, ikke 2, hermed ville der stadig være plads til en hel 3-fags bygning i mellemrummet, men dette kunne ikke lade sig gøre på grund af kloakledningen, der i givet fald ville blive overbygget. Under normale omstændigheder burde det kunne have ladet sig

gøre at få løst disse problemer, men dette var ikke normale omstændigheder: Westons rivende udvikling mindede om et frådende monster med en glubende appetit på plads, plads og mere plads, her og nu!

496 m² nødløsning

Fremfor at spolere de langsigtede planer langs Enghavevej, valgte man – i første omgang – at satse på noget andet: Opførelsen af en 496 m² stor ekstra bygning ”til brug for færdiggørelse af tæpper samt færdigvarelager”, placeret med mure i skel mod både Århus Vægtfabrik (Chr. X's Vej 106) og Metalwo (Engtoften 24.) At bygge med mure i skel kræver særlige dispensationer og erklæringer fra alle involverede parter, og dette organisatoriske arbejde blev påbegyndt allerede samme måned (marts 1960), som Enghavevej-projektet blev sat på pause. Man kan virkelig fornemme desperationen i den endelige ansøgning om byggetilladelse, hvor man indtrængende beder om at sagen hastebehandles og gør opmærksom på, at ”det er fabrikkens agt at påbegynde en udvidelse i foråret 1961, og det er derfor af bydende nødvendighed, indtil da, at have så meget lagerplads som muligt.”

Bygningen blev placeret overfor resten af fabrikken, på den anden side af gårdspladsen – den blev senere overtaget af SEL VVS (Svend Erik Laursen) på et ukendt tidspunkt mellem 1969 og 1978, og der blev lavet døre mellem

denne bygning og SEL's (Chr. X's Vej 106).

Tilladelsen kom i hus i starten af oktober... og ca. 14 dage senere kom næste henvendelse: Det midlertidige lagerskur fra året før skulle jo have været væk pr. 1/11, men det gik simpelthen ikke – der var desperat brug for pladsen lidt endnu, hvorfor man bad om udsættelse af tidsfristen. Dette lykkedes, og fristen blev udsat med 6 mdr. til 1/5/61.

Endelig haller

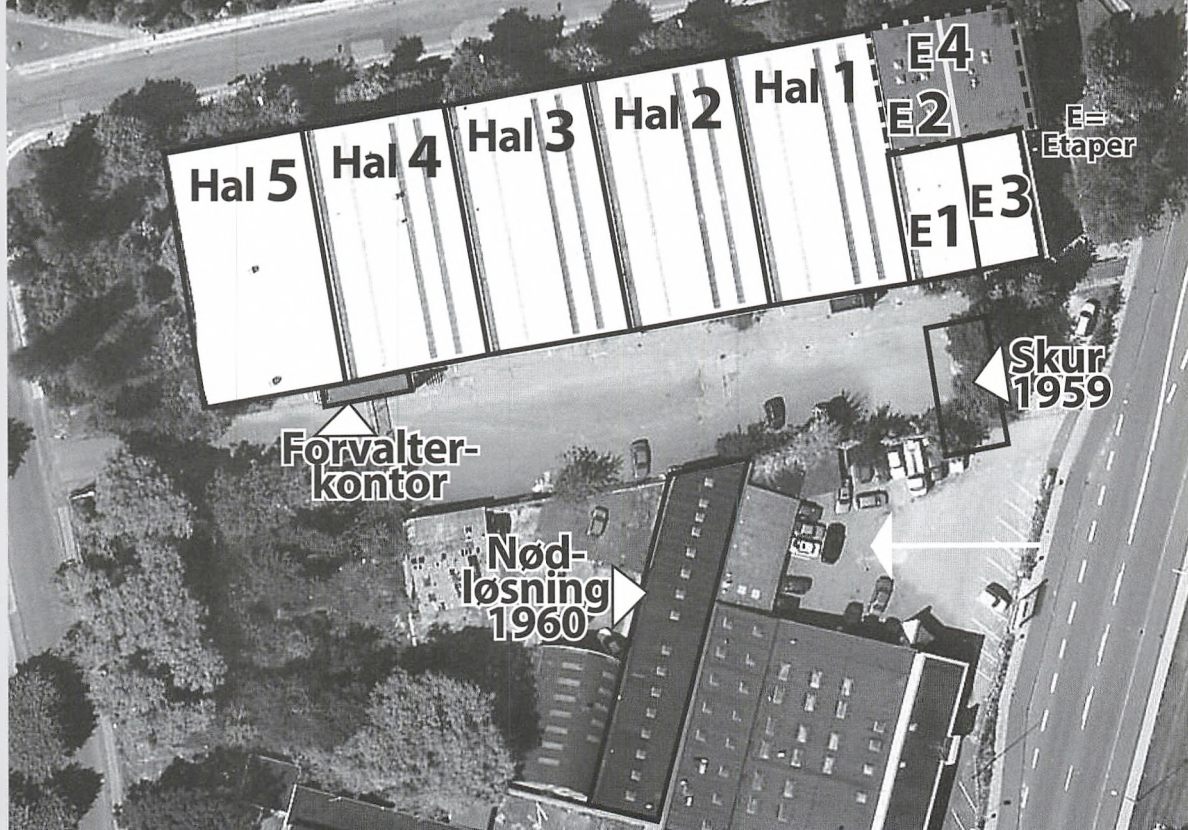
Man kan levende forestille sig den hektiske aktivitet, der nu gik igang med at gøre klar til opførelse af hallerne. Mest presserende var naturligvis at få ryddet og fjernet snedker Christoffersens hus, men også at få forhandlet en ordning på plads med kommunen, hvad angik kloakledningen. Alt dette tog tid, men i juni 1961 var de nye byggeplaner klar, og der blev søgt om byggetilladelse til det, der senere blev kendt som hal 1 og 2. Med nabohuset væk, kunne man nu bygge direkte op til de eksisterende bygninger på hjørnet, og den oprindelige tanke med de 2x3 fag kunne gennemføres. Selve planerne var stort set uændrede i forhold til de to haller, der blev skrinlagt året før, dog med den ændring, at man undlod at udgrave kælder, da det på grund af terrænets hældning ned mod Engtoften ville være mere oplagt at etablere kælderen i den næste etape. Det samlede areal for de to haller var nu - uden kælderen - på 1176 m². På dette

tidspunkt oplyste fabrikken at have ca 25 ansatte. Blandt betingelserne for at få tilladelse til seneste udbygning var, at de 4 matrikler, man nu rådede over, blev slået sammen til 1, hermed udgik 27ay, 27co og 27de. Det vides ikke nøjagtigt, hvornår Enghavegård måtte lade livet, men det må have været omkring dette tidspunkt.

I marts 1962 sendte Weston sin næste ansøgning, denne gang om en enkelt hal på 581 m² med kælder. Den blev opført direkte op ad de to foregående haller. Denne nye hal kom til at gå under navnet "Hal 3/Sektion I" (romortal). I juni samme år oplystes antallet af ansatte at være oppe på 77, så opførelsen af de to første store haller har virkelig ført til mange nye jobs.

Få måneder senere, i december '62, var pladsen igen blevet for trang, og man ville gerne opføre to nye haller (hal 4/sektion II og hal 5/sektion III), men trods de mange tilkøbte grunde var der nu bygget så meget, at bebyggelsesprocenten var blevet kritisk, så det var nødvendigt at søge dispensationer hos Viby Sogneråd, med henvisning til at der ville være store friarealer, og der ville blive oprettet personaleparkering. Sognerådet godkendte rimeligt hurtigt, men herefter skulle en tilsvarende tilladelse i hus fra kommuneingeniørens kontor, og dette kom til at trække noget mere ud. I maj '63 lykkedes det dog omsider, og man kunne søge endelig byggetilladelse til de to nye haller, begge med kælder.

Men selv om der nu var overbebygget, var det

Oversigtskort over alle Westons bygninger

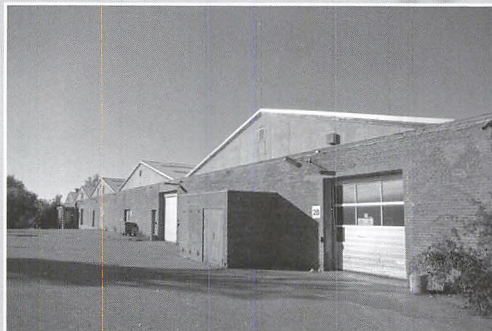
ikke slut med at søge om udvidelse: I oktober 1963 søgte man nemlig om – og fik tilladelse til – at ombygge taget på de allerførste bygninger (etape 1 og 3), så det kom til at svare til tagene på hallerne – årsagen var, at man ønskede at installere endnu større maskiner, hvilket krævede ekstra loftshøjde.

Tvunget til flytning

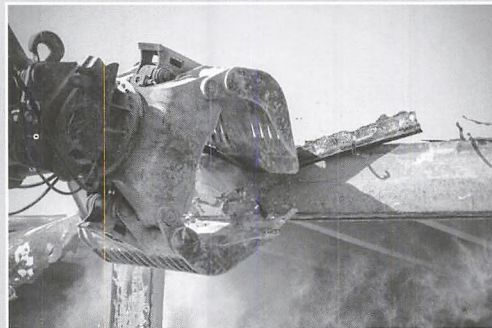
I januar '64 forsøgte man sig en sidste gang – Westons arkitekt havde nemlig fået nys om, at Viby Kommune havde søgt om, at udnyttelsesgraden i området kunne forhøjes. Man ville derfor

allerede på forhånd gerne søge om at opføre et ekstra ekspeditionslager på det sidste ledige stykke ud mod Engtoften. Dette projekt blev dog ikke til noget, og der blev aldrig indsendt byggetegninger. Sandsynligvis indså Knud Hansen, at det ville være en stakket frist, for der var nu bygget på begge nabogrundene, Engtoften 24 og Chr. X's Vej 106, så det var umuligt at tilkøbe mere jord, og Weston havde stadig vokseværk. Der var ikke andet at gøre, end at finde et nyt sted at fortsætte. Valget faldt på Hørning på en placering, der lå tæt på jernbanen – og også på motorvejen, da denne senere blev bygget. Grunden blev købt

Der brydes ned og bygges op

2015-2016
Weston-grunden
*Enghavevej-Chr. X's vej under
forvandling fra industri til bolig.*

i 1964, og opførelsen af den nye fabrik startede samme år. Denne fabrik eksisterer i øvrigt stadig og tilhører idag speditioonsfirmaet Frode Laursen.

Mange kan nok huske, at der også lå et lille forvalterkontor ved indkørslen fra Engtoften. Grunden til det ikke har været nævnt er, at man glemte at søge om tilladelse til opførelsen, så hvornår det præcist blev bygget må stå hen i det uvisse – dog vides, at man søgte om, og opnåede lovliggørelse af kontoret i januar '64.

Den sidste udvidelse i Viby, de to haller man havde startet det møjsommelige ansøgningsarbejde til, helt tilbage i december '62, blev endeligt godkendt af bygningsinspektøren i september '64, altså efter den nye grund blev anskaffet. Hermed kom antallet af ansatte op på 150.

Udflytningen

Der gik ikke længe før de første bygninger i Hørning stod færdige, og dermed startede en gradvis udflytning fra Viby. Det første der flyttede var selve tæppefremstillingen, og det betød, at man i en periode vævede tæpperne i Hørning, og derefter fragtede dem til Viby for at pålægge gummibagsider. Det var ikke noget naboerne var begejstrede for, de klagede nemlig stadig jævnlige over stanken af brændt gummi. Omsider rykkede også denne del af produktionen til Hørning og naboerne kunne – bogstaveligt talt – ånde lettet op. Allerede i maj 1966 var antallet af ansatte i Viby nået ned på 80, dvs. næsten en halvering.

Det sidste der blev tilbage i Viby var kontorerne, der i takt med at produktionen rykkede ud, og Weston stadig voksede, bredte sig til flere af de oprindelige fabrikslokaler.

I oktober 1969 trak Knud Hansen sig tilbage som leder af Weston for at ”hellige sig forskning”, som det hed – det daglige ansvar blev i stedet overdraget til hans to sønner.

Endelig, i 1972, stod den nye kontorbygning i Hørning færdig, og dermed forlod Weston Viby.

Deroute

Resten af Westons historie er jo forsåvidt irrelevant for os i Viby, men lad os lige få afsluttet den kort. Som mange nok husker, så blev verden ramt af oliekrisen i '73, og det fik mange af Westons konkurrenter til at knække nakken, da folk ikke længere ville investere i 'luksusting' som tæpper i tide og utide. Weston klarede sig dog i første omgang nogenlunde helskindede igennem, men det blev aldrig helt det samme igen. I årene, der fulgte, gik det gradvist ned ad bakke, og trods flere forsøg på nytænkning lykkedes det ikke at rette kursen op, og i 1992 gik den ikke længere. Man forsøgte at rekonstruere firmaet, men Weston gik i betalingsstandsning, og året efter var konkursen en kendsgerning, og bygningerne blev solgt. Fabrikken i Viby blev købt af den mangeårige nabo Svend Erik Laurson.

SELS tilstedeværelse var nu på ingen måde

noget nyt, da han allerede i mange år havde lejet en stor del af lokalerne af Westons udlejningsselskab, der gik under navnet Westbond. Den gamle tæppefabrik nåede nemlig gennem resten af sin levetid at huse et hav af forskellige foretagender, hvoraf nogle enkelte kort skal nævnes: Nordisk Droge & Kemikalie A/S, Århus Amtskommunes Hjælpemiddeltjeneste, Århus Kommunes Mentorprogram, Adams Transport, Århus Firma Sport, et Fax depot, Interskolen (bl.a. i form af "Interhallerne"), Aerobixen (et fitness-studie), Engtoften postcenter, SEL Plast, en taekwondo klub, en karateklub og en bokseklub. Midt i 00'erne blev bygningerne solgt flere gange til diverse investorer, der fortsatte med at udleje lokalerne, men med tiden blev der mere og mere tomt. Ved årsskiftet 2012-13 lukkede også postkontoret ud mod Chr. X's Vej som det sidste større foretagende i stueetagen.

Den store tæppefabrik, der i sin storhedstid havde været arbejdsplads for 150 ansatte stod nu tom... og alle ved jo, hvad der sker med tomme bygninger: De forfalder og tiltrækker såkaldte "alternative eksistenser", der ofte også hjælper forfaldet yderligere på vej, og bygningerne forfaldt voldsomt i den sidste tid – det tidligere postkontor blev sågar hærget af en brand.

Farvel... og goddag

I sommeren 2015 var det så endeligt slut. I slutningen af maj blev der indgivet anmeldelse

om nedrivning af både Weston og de to naboejendomme Engtoften 24 og Chr. X's Vej 106 – den tidligere vægftabrik, der senest havde været base for Scientology – på grundene skulle i stedet opføres et helt nyt kompleks af lejeboliger under navnet Christian X's Have. Håndværkerne rykkede ind og begyndte at rydde bygningsene for inventar... og miljøsanere til den helt store guldmedalje: En af håndværkerne fortalte, at han sjældent havde oplevet så meget epoxy, asbest og andet stads på ét sted, og det var simpelthen nødvendigt at sandblæse næsten alle gulve og vægge før selve nedrivningen kunne gå igang. I starten af august var man så omsider klar og mandag den 10. startede bulldozerne henne fra Engtoften-enden. Præcis en uge senere forsvandt de sidste murrester på hjørnet ved Chr. X's Vej, og Weston var historie.

De følgende to måneder gik med at rydde de tre grunde for bevoksning, asfaltbelægning, sokler og rester fra nedbrydningen. Nye vvs-systemer blev etableret, og i midten af oktober kunne man påbegynde arbejdet med at støbe fundamenter til den kommende boligbebyggelse Christian X's Have. Kort før nytår 2016 kom de første mure op, og i løbet af foråret begyndte man så småt at montere vinduer.

Christian X's Have bygges over 3 del-etaper, med første etape, ud mod hjørnet af Enghavevej/Chr. X's Vej klar til indflytning pr. december 2016.

August 2016.

3D-modellerne i artiklen er skabt i programmet Chief Architect på grundlag af de originale byggetegninger. Både disse, og hovedparten af oplysningerne om fabrikkens historik, er fundet hos Aarhus Kommunes digitale byggesagsarkiv. Hele processen med nedrivning og nybyggeri er fulgt nøje undervejs, med tusindvis af fotos og enkelte små videoklip. Herudover blev samtlige de oprindelige bygninger indgående fotodokumenteret ude og inde før nedrivningen påbegyndtes. VLA råder over alt dette materiale, der med tiden vil blive gjort tilgængeligt. ■

fra

Arkivskuffen.. 1897 *artikel Jyllands Posten 26. august 1897*

Amtsrådsmøde om Frederiksbjergs indlemmelsesproces.

Det første Spørgsmaal, der rejste sig, efter at Aarhus By havde erhvervet Marselisborg, var jo Ejendommens Indlemmelse under Kjøbstaden i saavel verdslig som gejstlig Henseende; men de Forhandlinger, der herom have været førte mellem Viby Sogneraad og Aarhus Byraad, have hidtil ikke ført til noget Resultat, og endnu synes en Løsning at være langt borte. Sagen forelaa i Gaar i Aarhus Amtsraads Møde, og Amtsraadet stillede sig absolut paa Sogneraadets Side.

Formanden meddelte, at det i Novembermødet f. A. nedsatte Udvalg havde ført Forhandlinger med Delegerede fra Aarhus Byraad og Viby Sogneraad, og at der med disse var opnaaet Overenskomst om Indlemmelse af en Del af det paagjældende Areal under Byen, imod at det saakaldte Kunstvej-Kvarter og Amtssygehuset ligeledes bleve indlemmede under Byen.

Denne Overenskomst var imidlertid bleven forkastet af Aarhus Byraad. Dette havde herefter i Tilfælde af at hele Arealet indlemmedes, tilbudt at yde Viby Kommune en Erstatning af 25.000 samt at afstaa Viby Kirke med Tiende, men paa dette Tilbud havde Viby Sogneraad nægtet at Indgaa. Han fremlagde derhos et nyt fra Byraadet modtaget Andragende, hvori dette subsidiært anholder om, at ikkun en Del af Ejendommens Jorder ca. 52 Tdr. Land maa blive indlemmet under Byen, tillige med en over dette Andragende fra Viby Sogneraad indhentet Erklæring. Neergaard: Vi hor holde med Viby sogneraad i denne Sag. Han fandt Aarhus Byraads Holdning mærkelig og Viby Kommunes Fordring meget billig.

Andersen: sluttede sig til Neergaard. Overenskomsten mellem de Delegerede kom i Stand derved, at Amtsraadet gav Afkald paa sine Fordringer. Følges Overenskomsten ikke, bør vi absolut forlange Erstatning for Afstaaelse af det Hartkorn, Amtet kommer til at afgive til Aarhus Kommune ved Indlemmelsen.

Simesen: stillede sig ogsaa paa Sogneraadets Side.

Neergaard: Lad os sende Sagen tilbage til det nedsatte Udvalg.

Formanden: Det er ikke nødvendigt.

Taleren foreslog Vedtagelsen af en længere Resolution.

Andersen havde gjentagne Gange Ordet for at motivere en Tilføjelse til Formandens Resolution. Efter megen Tale frem og tilbage kom man omsider til Klarhed over, at alle Parter vare fuldstændig enige, og at Andersens Tilføjelse var overflødig.

Enden paa det Hele blev, at Formandens Resolution vedtoges uden Afstemning.

Resolutionen var saalydende:

Amtsraadet maatte med Viby Sogneraad være enig i, at en Indlemmelse under Aarhus By af den hele Ejendom ikke burde foregaa, uden at der ydedes Viby Kommune - der ved Indlemmelsen vilde miste ca. en Fjerdedel af det under Kommunen hørende Hartkorn, uden at der opnaaes Fordele, der staa i rimeligt forhold hertil - en passende Erstatning.

Ligeledes maatte Amtsraadet formene, at der i saa Fald burde ydes Amtskommunen en passende Erstatning.

Hvad Byraadets subsidiære Andragende angik, maatte Amtsraadet ligeledes være enig med Sogneraadet i, at det paagjældende Areal ikke burde indlemmes, med mindre Kunstvej-kvarteret og Amtssygehuset samtidigt indlemmes. Man skulde hertil føje, at ligesom Amtsraadet i det Hele maatte finde det heldigst, at Sagen ordnedes paa Grundlag af den mellem de Delegerede fra Amtsraadet, Byraadet og Sogneraadet opnaaede Overenskomst, saaledes maatte man ogsaa i Overensstemmelse med Foranstaaende finde, at saafremt yderligere Arealer senere skulde blive søgt indlemmede under Kjøbstaden, burde det kun ske mod Erstatning saavel til Amtskommunen som til Sognekommunen.

Kurt Boch Andersen

Revykompagniet ”Sønden”

Underholdning i topklasse i Viby

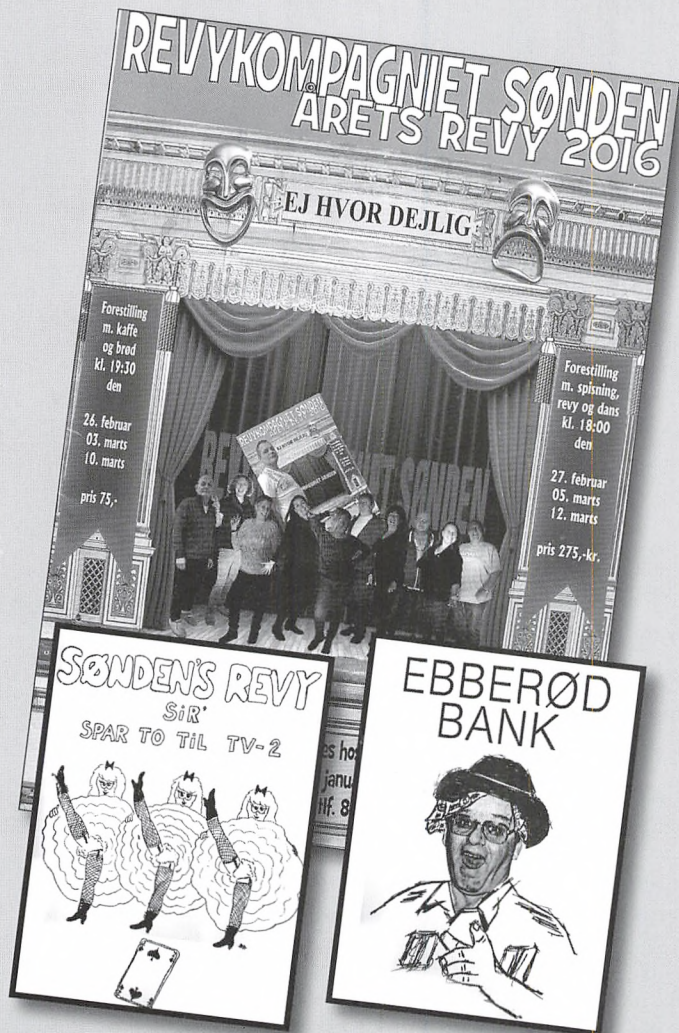
At bo i en forstad til en større by er i vid udstrækning at leve sit liv i hjemmet eller med bekendte. Vi køber ind i dagligvarebutikker og tager hjem og laver mad, og hvis det skal gå lidt hurtigt, henter vi pizza eller anden færdigmad. Og skal man ud og more sig, tager man altid ind til byen, for det er her, at cafeer, biografer, teatre og andre forlystelser befinder sig. Den slags findes ikke længere i forstæderne. Og dog.

Mange mennesker i Viby ved, at der findes et revykompagni i Viby, som opsætter en revy hvert år. Men endnu flere mennesker har aldrig hørt om denne mulighed for at forlyste sig uden at forlade lokalsamfundet.

Revyen opføres hvert år i salen under biblioteket i Viby i februar/marts, og man kan vælge mellem en forestilling med kaffe og brød eller den store udgave med spisning, revy og bagefter dans til levende musik.

Og så er det ikke engang noget nyt. En af dem, der var med fra starten, Kirsten Nyborg også kaldet ”Sysser” fortæller, at det startede med små lystspil og fald på halen komik opført i aulaen på Søndervangskolen, hvor man bl.a. opførte ”Ebberød Bank”. Jeg opdagede, at vi faktisk har et VHS-bånd med denne forestilling på arkivet, ligesom vi har ”Sønden’s revy sir’ spar to til TV-2”. Sysser fortæller, at dengang var det mere dilettant, mens det i dag er langt mere professionelt lavet. Og for en sikkerheds skyld skal jeg nok forklare forskellen på dilettant og amatørteater. Dilettant er er noget, man mest laver for sjov, og kvaliteten betyder ikke så meget. Nogle gange kan det endda give forestillingen et ekstra pift, hvis en skuespiller klumrer eller ikke kan huske sine replikker. Amatørteater er derimod noget, hvor man på alle måder søger at give forestillingen et professionelt præg.

På et tidspunkt skifter Teaterforeningen Sønden spillested fra Søndervangskolen til salen under biblioteket i Viby, da forholdene her var

langt bedre. I Tranbjerg spilles der også revy af "Revykompagniet". Her opføres revyen på Tranbjerg Kro og på Lokalcenter Tranbjerg. De fysiske rammer er her ikke optimale, så i 2004 og 2005 indleder de to foreninger et samarbejde i form af, at man bytter skuespillere, og fra 2006 sluttes foreningerne sammen til Revykompagniet Søndens. Som de selv siger: Viby havde et

glimrende spillested, og Tranbjerg havde et godt lyd- og lys-udstyr, som bl.a. var finansieret af en donation fra Tuborg-fonden på 25.000 kr.

Årets gang i "Søndens".

Det at stable en revy-forestilling på benene er en lang og kompliceret affære. Processen starter med en generalforsamling i maj, hvor man bl.a. ser optagelsen af sidste års revy og diskuterer denne. Dette foregår på Skovgården i Tranbjerg. Herefter går tekstudvalget i gang med at få ideer til numre og sange. Teksterne skrives dels af kompagniets egne medlemmer, men man laver også udveksling af tekster med andre amatør-revyer. De medlemmer, som arbejder med kostumer, rekvisitter og teknik, mødes også regelmæssigt fra maj, kun afbrudt af sommerferien. Fra omkring november flytter aktiviteterne fra Skovgården til salen under Viby Bibliotek.

Øve-aftener i salen.

En aften i januar bevæger jeg mig uanmeldt ned i salen til en øve-aften. Jeg mødes straks af stor venlighed og bliver budt på kaffe og kage ved et langbord, hvor der også snakkes hyggeligt. Jeg får at vide, at ud over fascinationen ved at spille teater, så betyder det sociale sammenhold rigtig meget. Det er også nødvendigt med et godt sammenhold, for på planen over øve-aftener og ditto weekender kan jeg tælle 27 øvetidspunkter i alt inden premieren. Et andet sted

i salen står et par kvinder og klipper stof til kostumer, mens et nummer øves igennem på scenen under ledelse af instruktør Hother Bøndorff. Hother er instruktør på tredje år i Sønden. Han er en erfaren herre, som første gang var med i en revy i 1965 i Tivoli Friheden som under-regissør. Han blev uddannet som skuespiller på Århus Teaterskole i 1973, og har lavet revy og undervist i bl.a. slagsmål, fægtning og kropssprog.

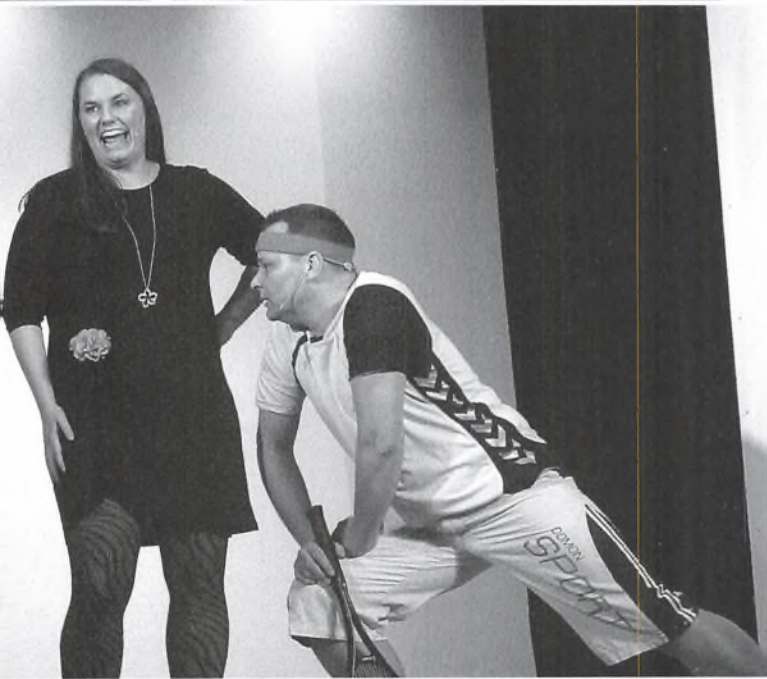
Denne aften øves der uden kostumer, og stemningen er rimelig afslappet. Da jeg et par uger senere dukker op igen, bliver der spillet igennem med kostumer, rekvisitter og den rigtige lyssætning, og ved langbordet snakkes der ikke længere. Hother stopper en gang imellem og korrigerer noget og beder om at få scenen en gang til, men ellers afløser den ene scene den anden. Hother fortæller bagefter, at i år har man ikke lavet om på rækkefølgen af scenerne, mens man i 2015 måtte lave om på rækkefølgen mindst syv gange. Men på nuværende tidspunkt virker revyen til at være næsten færdig. Skuespiller Lene

Rønberg fortæller, at når premieren nærmer sig, begynder adrenalinen at pumpe kraftigere, og der bliver mere run på toilettet bag scenen. Man skal være lidt mere oppe på mærkerne, når der kommer rigtigt publikum på, men så giver det virkelig også et kick, når man har gennemført det.

Jeg går hjem i pausen, for jeg vil også gerne have noget ukendt at glæde mig til, når revyen spiller rigtigt.

Den store aften.

Inden premieren spiller Sønden en forestilling for sponsorer og revy-kolleger fra andre amatørrevyer i området. Og så går det løs med tre fredagsforestillinger med kaffe og brød i pausen og tre lørdagsforestillinger med spisning og dans bagefter. Min kone og jeg har selvfølgelig valgt den med spisning og dans bagefter. Der er buffet med forskellige slags lækre salater, kartofler og pasta, og kødet er mørt og friskafskåret. Og drikkevarerne sælges til absolut rimelige priser.

Vi sidder ved samme bord som en gruppe fra Tranbjerg, som ser revyen hvert år. Man skulle jo nødtigt gå glip af revyen, får jeg at vide. At jeg et par timer senere går hjem med den samme holdning, vidste jeg på dette tidspunkt ikke endnu.

Nu kommer vi til det allervanskeligste, nemlig at fortælle, hvad revyen handler om. Sangene og numrene skal jo opleves på den måde, som kompagniet har brugt over et halvt år på at perfektionere, og ethvert referat af forestillingen vil selvfølgelig gøre det meget mere fladt.

De siger selv, at revyen er mere Århus-lokal end Viby-lokal. I en scene er to brand-århusianske damer på besøg på Dokk1, hvor en yngre mand viser rundt og slår om sig med moderne udtryk. Der tales totalt forbi hinanden, og det er meget morsomt. Lidt det samme tema er i nummeret, hvor en nostalgisk ældre herre med cykel møder en yngre mand på havnen i Århus. Den yngre mand taler med begejstring om alle de nye tiltag i midtbyen, mens den ældre herre er mere interesseret i at finde noget, som han genkender. Igen "goddag mand, økseskaft" og rigtig morsomt. Det viser sig i slutningen af nummeret, at de to herrer er tidligere borgmester Bernhardt Jensen og nuværende borgmester Jacob Bundsgaard. Det er to tidsaldre og opfattelser af omverdenen, som støder sammen. Det er morsomt og med politiks bid, som en revy jo skal have.

Sangene er alle på kendte melodier og godt fremførte. Skuespillerne kan deres kram, og der

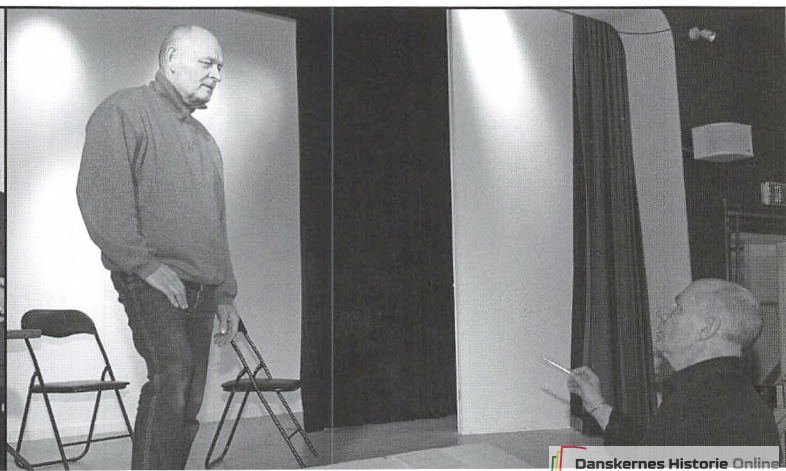
laves stort set ingen fejl, og set fra salen er der ikke meget brug for suffløsen. Og så går der alligevel lidt dilettant i det hele, idet der jævnligt kommer friske (og nogen gange morsomme) kommentarer fra publikum. Det hyler på intet tidspunkt skuespillerne ud, men er med til at give stemningen et ekstra pift.

På kompagniets hjemmeside er en udtalelse af daværende formand Henning Kraul til Aarhus Stiftstidende i 2010: »Vi er et amatørteater, men niveauet er højt. Vi sammenligner os selv med Cirkusrevyen, bare med en enkelt forskel: Vi er bedre end dem!« Efter at have set afslutningsnummeret, som er en dame med indkøbsvogn, der lægger salen helt ned af grin, er jeg tilbøjelig til at give ham ret. Ligesom film skal ses i biografen skal revy ses i salen under Viby Bibliotek. Jeg skal i hvert fald have samlet en gruppe folk fra arkivet til næste års revy i Viby.

Og så er der bal bagefter med levende musik, som sætter gang i danselysten hos os, der var unge i 60erne og 70erne.

Da vi går hjem i den kolde nat, kom jeg til at tænke på det, som Jan Gintberg altid siger i slutningen af sine udsendelser, som er noget i retning af: ”Så var der ikke så kedeligt i forstæderne, som man ellers går og tror.”

Forbrugerinformation:

I 2017 spiller revyen fra den 3. marts, og billetsalget starter fra midten af januar. Billetter bestilles hos Lisbeth K. Larsen på telefon: 86 29 52 06. Instruktør på denne forestilling bliver det mangeårige medlem af kompagniet Dinna Hoe. ■

Steen Juul

Viby Cykellager - *Cykelhandler Harry Buhl.*

I efteråret 1945 flyttede familien Buhl fra Middelfart til Aarhus, hvor Peter Buhl havde købt en cykelforretning på hjørnet af Sonnesgade og Valdemarsgade. Foruden forældrene bestod familien af to drenge, Harry, født i 1938 og Bent, der var fem år ældre. Året efter flyttede familien til Viby.

Viby Cykleforretning, Nordbyvej 6

Peter Buhl og hustru Anne Marie købte Viby Cykleforretning, Nordbyvej 6 (Viby Ringvej) af smedemester C. Andreasen i maj 1946. Til forretningen medfulgte også den store lejlighed lige oven over. Andreasen ejede hele ejendommen og drev desuden VVS-virksomhed.

Det stod ikke skrevet, at Harry Buhl skulle være cykelhandler. Han blev udlært i handels- og kontorfaget i Åbyhøj, men gik samtidig til hænde hos faderen i forretningen. Harry aftjente sin værnepligt i Kongens Jyske Fodregiment i Fredericia og kom senere på korporalskole i Søn-

derborg. Under militærtjenesten havde faderen flere sygdomsperioder, hvor Harry var nødt til at søge orlov, så han kunne hjælpe moderen med at passe forretningen. Disse fridage blev dog senere lagt til tjenestetiden.

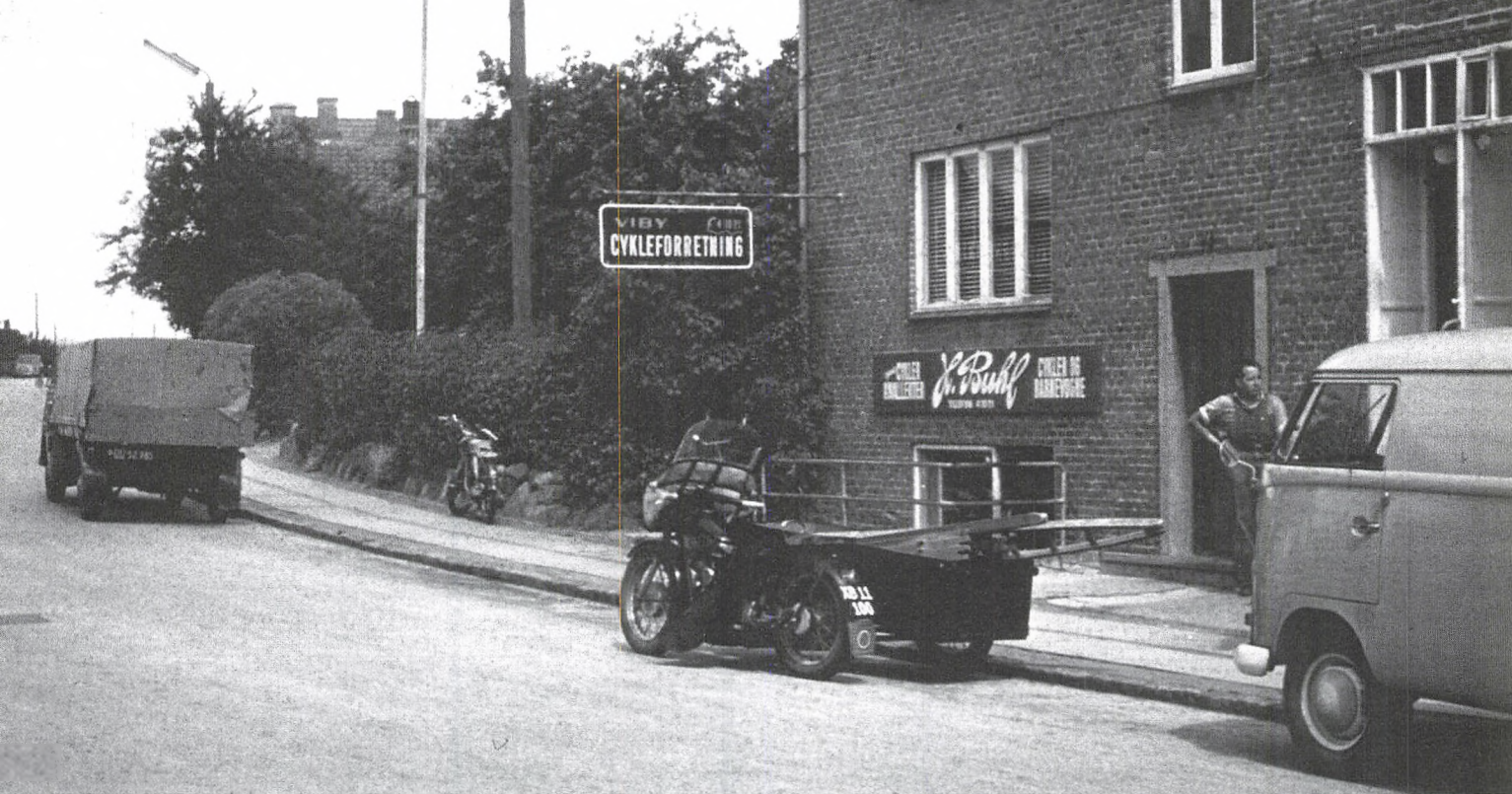
I oktober 1961 døde Peter Buhl. Harry var kommet hjem fra militæret, og i november 1961 overtog han forretningen og drev den videre med moderens hjælp.

I 1963 blev forretningen eksproprieret i forbindelse med vejudvidelsen, hvor Nordbyvej blev til Viby Ringvej, men heldigvis havde kommunen et ledigt lejemål i nærheden.

Viby Cykleforretning, Kongevej 21

Smed Almstrup, som havde haft værksted i "indhakket" på Kongevej 21, var død i 1960, og smedjen var lejet ud. I den tilhørende privatbolig fik Harry nu mulighed for at indrette forretning. Der blev indsat store butiksvinduer, og herfra drev han Viby Cykleforretning de næste fem år.

Udover moderen, der var meget i forretningen,

Nordbyvej 6

var der ansat en mekaniker. Senere blev der ansat yderligere en mand. Det var Lesley Ostfeldt Pedersen, som senere blev førstemand i forretningen i Højbjerg og Kongsvang. Lesley var lige blevet udlært indenfor kontorfaget og manglede arbejde i et halvt år, inden han skulle ind som soldat. Harry kendte Lesley og vidste, at hænderne sad rigtigt på ham. Som drenge havde de været meget sammen som FDF'ér. Lesley havde været med i den trop, hvor Harry var tropsfører.

Varesortimentet var i mellemtiden blevet udvidet med Odder-barnevogne. Desuden blev

der reklameret for de sidste nye modeller i cykler, med 100 stk. på lager i mærkerne BSA og Wittler, endvidere solgte man Velo-Vap, Radexi og Tomos knallerter.

Lejemålet var oprindeligt beregnet til at skulle løbe i tre år, men kommunen fik fejlagtigt ikke opsagt det i tide, så det blev forlænget i yderligere to år til 1968. Herefter blev bygningen revet ned for at give plads til udvidelsen af Kongevej.

Højbjerg Cykelforretning, Oddervej 51 og 55

I 1965 udvidede Harry med endnu en forretning.

Nordbyvej 6

Den lå på Oddervej 51, i baggården, i Højbjerg, ved siden af rensningsanlægget. Købet af den nye forretning var noget af en tilfældighed. Det skete på følgende måde: Harry stod og manglede en strålespids til en Velosolex. Han vidste, at cykelhandler Mortensen i Højbjerg lå inde med en sådan og kørte derover, og man fandt reservedelen. Da han havde betalt og skulle til at gå, spurgte han, hvad forretningen kostede, for den kunne han da godt bruge. Det blev der ikke rigtig svaret på, men dagen efter ringede Mortensen til Harry og spurgte, om han virkelig mente det med købet, og da svaret var ja, inviterede han Harry

og hans kone Birthe ned til en kop kaffe hos sig i Odder den samme aften. Her blev handelen aftalt. Mortensen havde i længere tid tænkt på at stoppe, men været lidt i tvivl om, hvordan han skulle afvikle forretningen.

I starten var Harry det meste af tiden i Højbjerg og fik undertiden også hjælp af moderen. Lesley kom tilbage fra militæret og blev førstemand, og han kørte derefter forretningen sammen med to mekanikere og en arbejdsdreng.

Beliggenheden i baggården var imidlertid ikke optimal, så da købmand Sandgaard i 1970 tilbød Harry at købe hans forretning i nr.55 med facade

Nordbyvej 6, under ned-
brydning

Viby Smede- og Cykleforretning
Tlf. 34 Installerer af Centralvarmeanlæg,
 W.C. og Badeanlæg, Pumpeanlæg,
 Vand og Gas, Reparationer udføres. **Tlf. 34**
C. Andreasen, Nordbyvej 6
 Aut. Vand- og Gasmester.

ud mod Oddervej, slog han til. Der var desuden også meget mere plads; så meget, at HP Radio kunne leje sig ind i det halve af udstillingslokalet.

Blandt områdets unge knallertkørere var de to forretninger populære. Hver fredag ved 18-tiden havde Harry arrangeret "åbent værksted". Så blev der lånt værktøj og skruet i knallerter, og der blev klunset om, hvem der skulle give hot dogs. Drengene glemte aldrig den gæstfrie cykelhandler, og de kom senere som voksne og købte cykler til deres børn. Forretningen blev solgt i 1978.

Lundshøj Cykellager, Pihlkærvej 25

I maj 1976 købte Harry Lundshøj Cykellager af cykelhandler Knud Geer. Til at køre forretningen fik han Kjeld, der kom fra et job som mekaniker hos cykelhandler Anton Nielsen i Aarhus. Kort tid efter ansatte Harry endnu en mand, Jan, som kom fra samme arbejdsplads. Det medførte en vred opringning fra Anton Nielsen, der beskyldte Harry for at stjæle hans medarbejdere. Harry kunne dog bedyre, at de to mand var kommet på eget initiativ. Da en tredje mand fra samme firma kort tid efter også søgte arbejde, sagde Harry dog nej.

Denne forretning blev drevet af de to medarbejdere i de næste ti år til september 1986, hvor

Kongevej 21,
ophørsudsalg

Harry solgte den til et rengøringsfirma. Kjeld fik arbejde hos Lystager i Hornslet, mens Jan kom ned til forretningen i Kongsvang.

Viby Cykellager, Skanderborgvej 111.

Da bygningerne i smed Almstrups gamle virksomhed faldt for "mordet på Kongevejen", måtte Harry se sig om efter et nyt sted at fortsætte. I Kongsvang købte han købmand Karl E. Jensens ejendom på Skanderborgvej 111 i 1968. Her indrettede han Viby Cykellager, som han drev de næste 32 år indtil januar 2001, hvor han solgte ejendommen til Frederiksbjerg El.

Beliggenheden var god, så omsætningen var fin med fire ansatte plus en lærling foruden Harry selv. I de første ti år kørte han rundt mel-

lem de tre forretninger for at følge op på varelagre, checke regnskaber og løse, hvad der ellers kunne opstå af problemer. Det var tidskrævende og grunden til, at han senere afviklede dem, så kun Viby Cykellager var tilbage fra 1986.

Ligesom forretningerne på Nordbyvej og Kongevej blev også Skanderborgvej 111 ramt af vejudvidelse. Fra 1979-1981, da man udvidede vejstykket mellem Marselis Boulevard og Ormslevvej fra to til fire spor med midterrabat, var det meget vanskeligt at komme til forretningen. I forårsmånederne maj og juni 1980 betød vejarbejdet et fald i omsætningen på 200.000 kroner, vand i kælderen og telefonen afbrudt i ti dage på grund af et overrevet kabel. Men der blev ikke givet erstatning, hverken til Harry

Skanderborgvej 111

eller naboen Jørgen O. Thomsen, der udlejede havemaskiner.

Der var dog også tid til hygge i forretningen. Hver fredag, sidst på eftermiddagen, var der samvær i bagbutikken. Så mødte mellem to og ti kunder op og fik sig en snak om løst og fast.

Samtidig med at Harry Buhl drev sine forretninger, var han meget aktiv, både i cykelbranchen, men også inden for mange andre områder. Han blev i 1961 medlem af Aarhus Cykelhandlerfor-

ening og var foreningens formand fra 1976-79.

Han var formand for Cykelhandlernes Centralforening i to perioder, 1976-82 og igen fra 1985-90. Det medførte stor mødeaktivitet både inden- og udenfor landets grænser, idet formanden også automatisk var medlem af Butikshandelens Fællesråd og Det Kriminalpræventive Råd.

Harry var både medlem af Viby Håndværkerforening og Viby Handelstandsforening, og formand for den sidstnævnte fra 1996-2001. Han var aktiv

i arbejdet med at fusionere de to foreninger, hvilket skete i april 2001. Han fortsatte derefter som næstformand til 2014 i den nye Viby Handels- og Håndværkerforening.

3. generation.

I 1996 startede Harrys søn Claus sin egen cykelforretning i Storcenter Nord, iøvrigt med god støtte af Lesley, der efter 2001 blev ansat i forretningen. Claus blev i centeret i 15 år, inden han flyttede til Hasle, nærmere bestemt til Frydenlundsvej 1, hvor cykelforretningen nu kører videre med meget bedre pladsforhold.

For en et par måneder siden havde Claus Buhl en speciel oplevelse. Han var i Viby-Centeret med sin søn Gustav, der skulle vaccineres. De var kørende i firmavognen med logo på siden. Da de holder på P-pladsen kommer en ældre dame hen og spørger, om det er Harry Buhl. Damen er damefrisør Lis Vestergaard som fortæller, at hun i 1956 købte en cykel hos Harrys mor, og da hun nu ikke cykler mere, synes hun at Claus skal have den. Cyklen ser næsten ikke ud til at have været brugt efter de 60 år, der er gået, siden den blev købt.

Afslutning.

Familien Buhl havde den 31. maj i år 70 års jubilæum som cykelhandlere, hvoraf langt det meste af tiden var fra forretningerne i Vibyområdet.

Harry Buhl nyder nu pensionisttilværelsen fra

sit hjem i Malling, men han er stadig meget aktiv. Siden 1974 har han været medlem af Svend Fælding logen i Odder, hvor han bl.a. er en meget dygtig rejsearrangør. Han er formand for gamle FDFér i Aarhus, der mødes to gange om året. Han er formand for gamle soldater i Kongens Jyske Fodregiment i Fredericia. Desuden er han Ceres ambassadør. Dem findes der omkring 20 af, og deres fornemste opgave er at få folk til at drikke "Top". Ind imellem kan man også møde ham og fru en på golfbanen i Odder. ■

Harry Buhl, 2016

Vi har de sidste NYE MODELLER I:

- ✧ Radexi - knallerter
- ✧ Odder - barnevogne
- ✧ Sunbeam - Mullard og
- ✧ Jim Hill cykler

Viby Cykleforretning H. Buhl

Nordbyvej 6 — Tlf. 4 10 21

Det skete i Viby

I denne rubrik i Vibybogen vil vi hvert år tage et flash-back på begivenheder m.v. i tidligere år. Normalt vil det være for 100, 50 og 25 år siden, men der kan også være interessante begivenheder fra andre år.

1916 – for 100 år siden

- Kvindeegen bliver plantet 16. oktober 1916

1916 – for 100 år siden

- DSB påbegynder udvidelse til dobbeltspor på strækningen mellem Aarhus og Hasselager.

1941 – for 75 år siden

- AGF's fodboldbaner flytter fra Dalgas Avenue til Fredensvang og bliver taget i brug dette år. Klubhuset indvies først året efter.

1966 -for 50 år siden

- Sidste kommunevalg i Viby kommune. Dette betød "systemskifte", da der efter 50 års socialdemokratisk ledelse af kommunen nu satte sig en Konservativ Sognerådsformand for bordenden.!

Tove Glud Rasmussen

Viby Biblioteks senere år

Viby Bibliotek fejrede den 30. august i år sine 60 år på adressen Skanderborgvej 170, en adresse, som på åbningstidspunktet og indtil kommunesammenlægningen var Kongevej 45. Det blev en meget festlig dag, som begyndte med morgenkaffe for alle interesserede i salen kl. 9.00. Forinden var jeg blevet spurgt, om jeg - efter velkomst af chefen for områdebibliotekerne Susanne Gilling - ville fortælle om Viby Bibliotek i de 60 år.

Det gav mig anledning at gennemgå de avisudklip, vi har samlet om Viby Bibliotek på arkivet i Viby samt naturligvis genlæsning af de to artikler, vi har om Viby Bibliotek. Den ene skrevet i anledning af 40 års jubilæet i 1996 og den anden en erindringsartikel, som oprindeligt var en tale holdt i anledning af 50 års jubilæet i 2006 (se litteraturlisten bagest til denne artikel).

I denne udklipssamling fandt jeg nogle avis-

artikler som udbygger nogle af de oplysninger, som er med i de to nævnte artikler, og selv om nærværende artikel egentlig kun skal fortælle om Viby Bibliotek i perioden fra 1996, vil jeg kommentere et par begivenheder før 1996.

Før 1996

De to begivenheder er omtalt i ovennævnte erindringsartikel fra 2006, som er skrevet af datteren af overbibliotekar Erik Svendsen og hans hustru, børnebibliotekar Marie Svendsen. Hun skriver:

”Mine forældre oplevede i deres sidste år på biblioteket en del modgang. Efter kommunesammenlægningen i 1970 blev deres bevægelsesfrihed kraftigt beskåret, idet alle beslutninger nu skulle ind over politikerne i Aarhus.

Mine forældre kastede sig indigneret ud i en intens polemik, rasende og skuffede over, at deres hjertebarn blev taget fra dem. Deres selvbestemmelse blev taget fra dem.”

Et avisudklip fra 29. november 1970 beskriver forholdene, idet overskriften lyder således:

Vibys gamle sognerådslokale med det flotte bord og stole. På væggen hænger det store kort over Viby 1998

”Biblioteks-cheferne må indordne sig de nye forhold, siger rådmand” (Thorkild Simonsen). Byrådet havde vedtaget en organisationsplan, og den måtte overbibliotekarerne rette sig efter, lyder det i artiklen, som er generel, og ingen af bibliotekslederne er nævnt ved navn, men når man læser datterens beskrivelse, må Erik Svendsen være en af de bibliotekschefer, der er tænkt på.

Den anden begivenhed var overførslen af ordblindesamlingen til Hovedbiblioteket i Aarhus i 1979. Denne samling blev som nævnt i artiklen

fra 1996 oprettet i 1964, og i 1979 måtte man aflevere den til Hovedbiblioteket i Aarhus. En avisartikel i Tilbudsvisen 1. august 1979 har overskriften Viby Bibliotek: ”Farvel til en enestående samling for ordblinde”. Det hedder i artiklen: ”Marie Svendsen er skuffet. Hun føler, at der er blevet handlet hen over hovedet på hende og de andre initiativtagere til den samling, som har betjent det meste af landet hidtil. Vi har lavet et pionerarbejde og føler, at vi sidder inde med en viden, der må kunne bruges. Det er umuligt for

mig at forstå det, man nu gør. ..” ,men der var ikke noget at gøre. Samlingen blev flyttet.

Det har ikke været nemt for mange ansatte i forstadskommunerne at skulle tilpasse sig Storkommunen Århus.

1996-2006

I 1983 flyttede Viby lokalhistoriske Samling (nu Arkiv) over i et lokale over politistationen i bagbygningen. Vores Samling rådede dengang som nu kun over et enkelt lokale, men brugte lokalet ved siden af dels i vores åbningstid og dels til møder. Men i 1998 blev mødelokalet nedlagt. Det var vi meget kede af, da vi herefter måtte bruge det store bord i frokoststuen i lejligheden ved siden af, men det betød, at vi måtte holde begge indgangsdøre åbne. Det var ikke noget problem om sommeren, men om vinteren trak det koldt ind fra trappeopgangen. Det var edb-alderen, der trængte sig på. Vores gamle mødelokale blev nu indrettet med, jeg tror, 8 pc'ere, der skulle bruges til kursusvirksomhed. Vibys flotte gamle sognerådsbord, som dog havde en skade, fordi det var blevet forkortet, og et stort kort over Viby på væggen, blev foræret til det næsten nye bymuseum.

I 2001 holdt biblioteket lukket i to dage, 15. og 16. august. Årsagen var de nye tider, og selvbetjeningsautomater skulle tages i brug, efter man i et halvt år havde haft forsøg med det. Indvielsen skete 23. august med rådmand Niels Erik Eskildsen. Samtidig var biblioteket pyntet op med

balloner. Tilsyneladende kunne man allerede fra det tidspunkt, hvis man havde adgang til internettet hjemme, ved hjælp af en pinkode forny det lånte hjemmefra.

I efteråret 2001 var der besparelser på programmet. Det administrative personale i kældereren på biblioteket var flyttet til Åby og de to lejligheder i bagbygningen blev sagt op. Vi måtte flytte vores arkiv over i det lokale, hvor vi holder til endnu. Som altid var der fordele og ulemper ved det. En fordel var, at vi kom tættere på biblioteket og ikke skulle over gården i al slags vejr, men vi fik meget dårligere plads. Desværre stod vi kun til at have 20 kvm. og fik nu 24 kvm., men al den plads, vi havde i lejligheden uden for arkivet, forsvandt. En henvendelse til politiet under vores arkiv var positiv. Vi måtte bruge deres gamle motionslokale i kælderen til opbevaring af malerier og andre større ting, Desuden var bibliotekets leder, Jette Sinding Rasmussen, positiv. Hun kunne godt se, at vi havde problemer, når der kom kunder hos os. Vi fik derfor en aftale om at måtte bruge hendes konferencebord i åbningstiden. Det var en mundtlig aftale, som ikke stod nogen steder, og for få år siden, da der kom ny områdeleder, ophørte den.

I november 2005 kunne man læse en omtale af, at biblioteket måtte holdes lukket 9. og 10. december. Årsagen var en ombygning, og biblioteket skulle gøres pænere og mere tidssvarende. Samtidig oplystes det, at Viby-filialen [Viby Bibliotek]

*Udlånsskranken ved
40 års jubilæet juli
1996*

var en af de få, der var i fremgang, og man regnede med 175.000 besøgende og et udlån på tæt ved 400.000, oplyses det i avisomtalen.

Viby Bibliotek har som bekendt mange trapper. Man kommer ind mellem to etager og skal herfra både op på biblioteket og ned i salen. Det giver naturligvis problemer for handicappede. Derfor fik man installeret en lift, som kan køre både op og ned. Den blev indviet den 20. februar 2006 af rådmand Flemming Knudsen, som er gammel Viby-dreng.

2006-2016

Politiet i Viby var flyttet ind i 1956 samtidig med biblioteket. Og det fejrede vi i lokalsamlingen sammen med biblioteket med en lille happening, hvor vi mødte op hos politiet sammen med pressen og gratulerede de helt målløse betjente,

som slet ikke havde tænkt på, at de havde 50 års jubilæum på stedet. Lidet anede nogen af os, at der kun skulle gå to år før politiets faste station i Viby var slut. Også inden for politiet skete der nemlig store forandringer, og i efteråret 2008 forlod politiet lejligheden bag biblioteket. Det passede godt med, at der skulle indføres borgerservice på bibliotekerne, så borgerne kunne få pas og kørekort fornyet der. Biblioteket blev udvidet bagud i politiets lejlighed, bøger blev flyttet, og personale fra Borgerservice på rådhuset flyttede ind, hvor der før havde været voksenromaner. Det skete i februar 2009. Som nævnt var det personale fra Borgerservice, der da stod for den kundebetjening, men den blev i 2011 overtaget af bibliotekspersonalet og flyttede senere op over indgangspartiet.

For os på arkivet betød politiets flytning det

*Niels Erik Eskildsen indvier
selvbetjeningsystem,
til venstre for ham
bibliotekets leder
Jette Sinding Rasmussen
31. august 2001*

positive, at vi nu fik den fulde rådighed over politiets motionslokale, og efter istandsættelse af frivillige og opsætning af reoler, flyttede vi vores arkivalier og foreningsblade m.v. over i det lokale. Det betød, at vi kunne skrotte vores rullereol, og vi fik sat et stort arbejdsbord ind i stedet for. En senere udvidelse fremgår af Kurt Boch Andersens indlæg i Vibybogen i år.

I 2015 skete der en stor ændring af bibliotekets åbningstid. Fra 14. februar kunne man også bruge biblioteket uden for den almindelige åbningstid kl. 10-18 mandag – fredag, kl. 10-14 om lørdagen. Ved hjælp af sygesikringskortet og en pinkode kunne man herefter låse sig ind fra kl. 7-10 og fra kl. 18-22.

Sådan noget kan misbruges, og efter at unge i februar i år festede i biblioteket, blev aftenåbningen forkortet og er nu til kl. 20.

Aktiviteterne og de fysiske rammer herfor.

Når man gennemgår arkivets avisudklip og ser alt det, der er foregået i løbet af de sidste 20 år og stadig foregår, kan man blive helt forpustet. I flæng kan nævnes foredrag, udstillinger, folkedans, revy og særlige arrangementer for børn. Noget foregår i bibliotekets regi og noget i forskellige foreningers regi.

I 2013/14, hvor Borgerservice flyttede op over indgangspartiet, blev der indrettet et såkaldt multirum i lokalet, der hidtil havde huset Borgerservice. Det betød, at mindre arrangementer nu kunne foregå der og ikke i salen, som på grund af størrelsen er uegnet til mindre arrangementer og aktiviteter.

Selve salen er der ikke foretaget de store ændringer på. Bortset fra nye borde og stole frem-

træder salen som den gjorde ved indvielsen i 1956, men naturligvis er der kommet lydanlæg, som dog har givet mange problemer. Her op til 60 års jubilæet er dette dog udskiftet, så forhåbentlig er det slut med problemer fremover. Uden for salen er toiletterne dog renoveret, og der er for en del år siden kommet opvaskemaskine i køkkenet.

De nye stole skal der dog ofres et par ord på. I 2008 fik man nemlig en februar dag en forskrækkelse. Alle salens 175 stole, der var designet af Arne Jacobsen, forsvandt, og der måtte anskaffes nye stole. Disse nye stole, som ikke var designmøbler, var dog ikke behagelige at sidde på, så de er allerede udskiftet med stole, der er polstret på både ryg og sæde. Efter tyveriet kom der alarm på salen.

Når man læser om aktiviteterne i de mange avisudklip kommer man tit i tvivl om, hvor aktiviteten er foregået. Er det i salen, i multirummet eller på biblioteket?

Noget, der nok altid er foregået på biblioteket, er internetkurser. Det første kursus, der var for nybegyndere, begyndte ifølge avisudklippene den 14. september 2000. Der var plads til fire, som først ville få en times instruktion i, hvordan internettet fungerer, hvorefter der ville blive mulighed for selv at surfe på nettet. De efterfølgende år er der set mange af den slags generelle kurser, men den 14. april 2009 fortælles det under overskriften ”Tast-selv-løsninger på Viby Bibliotek”, at no-

Borgerservice med venteområde marts 2009

Velkomstområdet med skranke bagved februar 2013

get personale fra rådhuset var rykket ud til Viby Bibliotek for at hjælpe borgerne med de mange selvbetjeningsløsninger, som kommune, region og stat havde lagt ud på internettet. Senere har bibliotekets personalet overtaget sådanne målrettede kurser, f.eks. er der den 30. august 2011 oplysning om 3 separate kurser, et i internet, et i e-mail og et i download af lydbøger.

En enkelt aktivitet skal specielt nævnes, nemlig lektiehjælp. Denne begyndte i 2007 og bliver holdt to gange om ugen, hver tirsdag og torsdag eftermiddag dog ikke i skoleferierne. Det er Dansk Flygtningehjælp og frivillige hjælpere, der står bag, og selv om hjælpen er åben for alle, bruges den fortrinsvis af tosprogede, der jo ikke som mange danske børn kan få hjælp af deres forældre. Lektiehjælpen var de første år et tilfølsstykke, men efter der er indført lektiehjælp på skolerne, er besøgstallet reduceret meget. Denne aktivitet foregår i salen.

Den udvidede åbningstid i 2015 gav i første omgang store problemer for salens lånere om aftenen. Vi, i den lokalhistoriske forening, skulle have generalforsamling den 6. marts. Som altid havde vi sendt vores Nyheder ud inden, og uden at kende noget til den udvidede åbningstid havde vi sat mødetidspunktet til kl. 19.30. Det er ikke nemt at holde generalforsamling, kaffepause, et indslag efter generalforsamlingen og sørge for total oprydning efter generalforsamlingen inden kl. 22. Det lykkedes, men som involveret i

Bibliotekarbord med bibliotekar Niels Dam, juni 2013

Udsigt fra trappen marts 2009

Skranken betjenes af Randi Nielsen, februar 2013. Samme sted som billedet overfor.

arbejdet, følte det som en meget presset aften.

For salens brugere er det nu løst, men da vi ikke kan forvente, at alle vores besøgende i salen har en adgangskode til biblioteket, så er vi uden for bibliotekets åbningstid nødt til at holde vagt ved indgangsdøren. Vi bør så samtidig prøve at sørge for, at de personer, der skal op på biblioteket taster sig ind med deres kode.

Som nævnt er der i årenes løb foregået meget

forskelligt i salen, men den 26. maj 2015 var en helt særlig dag. Jan Gintberg optog sin udsendelse om Viby J i serien ”Gintberg på kanten”, og optagelsen sluttede i bibliotekssalen med et stort publikum. Aldrig har der været så meget politi og sikkerhedsfolk på stedet. Det store opbud skyldtes, at tegneren Kurt Westergaard var til stede, idet han som vibyborger medvirkede i udsendelsen.

Bibliotekarbord med bibliotekar Emil Brøsen, i baggrunden børnebiblioteket, maj 2015

Afrunding

Som det er fremgået af det oven for beskrevne, er Viby Bibliotek meget forskelligt fra, hvad det var i 1996. Viby Bibliotek havde i 1996 sin egen store samling af bøger, musik, CD-rom, DVD og lydbøger, men nu er materialesamlingen i dag "flydende". Når en låner afleverer f.eks. sine lånte bøger, kan de afleveres på hvilket som helst bibliotek i Aarhus Kommune, og derefter fordeles disse

maskinelt. Nogle bliver på Viby Bibliotek, mens andre fordeles til andre biblioteker. Det kaldes intelligent materialestyring, kaldt IMS

Især internettet og dets muligheder har givet store forandringer. Alene det, at lånerne slet ikke behøver at komme i kontakt med bibliotekspersonalet er meget anderledes end i 1996. I dag kan man bestille sine bøger via nettet til afhentning på et bestemt bibliotek. Når bøgerne er klar til

afhentning, sættes de på bestemte hylder, og lånerne kan komme mellem kl. 7 og 20 (også i weekenden) og hente dem, idet materialet dog, inden låneren forlader biblioteket, skal aflæses i specielt indrettede maskiner.

Lånerne behøver således slet ikke at komme i kontakt med bibliotekets personale, men ofte ønsker de hjælp hos personalet til søgning efter no-

get bestemt, og som det er fremgået ovenfor, har bibliotekspersonalet også opgaver i borgerservice og i forbindelse med forskellige aktiviteter m.m.

Litteratur:

"Træk af Viby Folkebiblioteks historie" af Ejlf Salomonsen i Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift 1996.

"Viby Bibliotek 50 år". Jubilæumstale 30. august 2006 ved Chili Turèll alias Inge Margrethe Svendsen i Vibybogen 2006.

Avisudklip i Viby lokalhistoriske Arkiv om Viby Bibliotek. ■

Gintberg og bibliotekets personale, maj 2015

Poul Ankersen

Løjtnant Jørgensen

Et af de ældste billeder, som vi har aftryk af i Viby lokalhistoriske Arkiv, er fra en sammenkomst afholdt i Viby Præstegård den 15. april 1864. Præstefamilien hedder Steenberg.

På billedet ses en soldat, som bærer en medalje, han hedder løjtnant Jørgensen og betegnes som en ven af huset.

Hvad laver en dansk officer i Viby tre dage før stormen på Dybbøl den 18. april 1864. Skulle han ikke være nede på Dybbøl og deltage i stillingens forsvar. Nej det skulle han ikke. Han har sikkert tilhørt 4. armedivision, som bestod af det meste af hærens rytteri samt 1. og delvis 11. regiment.

4. division

4. division var efter Dannevirkes rømning, den division, som skulle forsvare Nørrejylland. Indtil den 8. marts står divisionen i en stilling fra Vejle og vestover, den presses ud af stillingen. Den 12. marts går man tilbage fra en stilling omkring Mossø, Skanderborg Sø og Solbjerg Sø, og

allerede omkring den 14. marts er man klar til at overskibe sig til Mors. Men et kraftigt stormvejr udsætter overførslen til Mors, som først finder sted den 16. marts, og først den 17. er den gennemført.

'Røven af 4. division'

Dette hastige tilbagetog i Jylland fik i øvrigt københavnerpressen til at kalde general Cai Hegerman von Lindencrone for general Baglæns og til at skrive, at 'fjenden så ikkun røven af 4. division'. Så dette udtryk har altså ikke noget med et dårligt fodboldhold at gøre. Det anføres i øvrigt også, at en af årsagerne til, at man unddrog sig videre kontakt med fjenden var, at mange af rytteriets heste var utilredne heste såkaldte remonter, som skulle optrænes.

Tilbage mod syd

Klog af skade fra treårskrigen, hvor det var lykkedes danskerne at sprede de tyske tropper i tre dele, og således ved troppesammendragning i Fredericia kunne banke slesvig-holstenerne, undlod tyskerne

Løjtnant Jørgensen

"General Baglæns"
Cai Hegerman von Lindencrone

Tilbagetoget fra Dannevirke 1864

en videre fremtrængen i Nørrejylland. Hovedstyrken forblev i Vejleegnen.

Den 3. april forlader 4. division på overkommandoens ordre Mors og går ned i Jylland igen, og i løbet af den kommende tid indtages en stilling omtrent fra Silkeborg til nord for Horsens. Da divisionen på dette tidspunkt kun råder over et infanteriregiment nemlig 1., er der en vis grund til at formode, at den gode løjtnant Jørgensen har tilhørt dette. Men vished har vi ikke. ■

Marie Tørsleff,
senere gift
Steenberg

Agnis ?,
Veninde
af huset

**Godsejer
Ingerslev,**
(Marselisborg)
Ven af huset

**Frederikke
Steenberg,**
- født Friis

**Marie
Hørner,**
senere
Diakonisse

**Jacob
Steenberg,**
Præst

**Laura
Friis,**
født Tørsleff

**Løjtnant
Jørgensen,**
Ven af huset

**Caroline
Tørsleff,**
senere gift
Vilstrup

**Trine
Hørner,**

**Minna
Friis,**
senere gift
Lange

**Andrea
Steenberg,**

**Mikala
Friis,**
senere gift
Lind

**Jacobe
Steenberg,**
senere gift
Worm

Viby Præstegård 15. april 1864

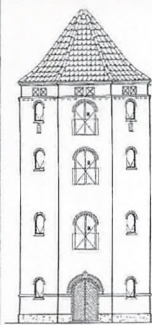
ÅRET DER GIK 2015/16

I denne rubrik i Vibybogen vil vi hvert år sætte spot på den/de begivenheder, som vil blive husket i mange år fremover. Begivenhederne vil endvidere blive indført på "Vibys Tidslinie", så de er gemt for eftertiden. Tidsperioden er Oktober - Oktober.

■ Vandtårnet på Terp Skovvej

Så sker der endelig noget med vandtårnet på Terp Skovvej. Efter mange års forhandlinger med kommunen har ejerne fået tilladelse til at ombygge tårnet fra 1927, så der bliver beboelse i de nederste etager og et galleri til udstillinger øverst i tårnet. I skrivende stund er tårnet helt omgivet af et stillads, og der lægges nyt tag på og hugges ud til flere og større vinduer. Det udvendige arbejde skulle være afsluttet omkring nytår, og hvis der ikke tilstøder uventede problemer, skulle det indvendige af tårnet være færdigt omkring sommeren 2017. Tårnet vil også blive forsynet med en indvendig elevator.

Ejerne har endnu ikke taget stilling til, hvilke udstillinger, der bliver tale om, men Viby lokalhistoriske Forening har fået lovning på at måtte lave udstillinger i tårnet. Vi glæder os i foreningen rigtig meget til at lave udstillinger i det smukke, historiske tårn med en fantastisk udsigt på toppen.

■ Fra Oddergris til letbane.

Jernbanen fra Odder via Århus H til Grenå lukkede ned 1. august 2016 for at gennemgå elektrificering og overgå til letbane. Til afløsning er indsat togbusser. Fra Viby Station til Odder kører de gule busser linje 81 til Odder, mens blå busser kører strækningen til Grenå.

Ved siden af den gamle stationsbygning i Viby er lavet en af i alt seks el-stationer, som skal forsyne letbanen med strøm.

Kurt Boch Andersen

Viby-Ormslev Kommune?

I år er det 45 år siden, at Viby Kommune sammen med 21 andre forstads- og oplandskommuner blev sammenlagt med Århus Købstadskommune til den nye storkommune. De fleste Viby-borgere har i dag levet det meste af deres liv i denne storkommune, og de færreste ofrer det nok en tanke, at det kunne være anderledes. Imidlertid var der forud for sammenlægningen i 1970 andre forslag på bordet, og det er de forslag, jeg vil berette om i denne artikel. Jeg synes, at det også er interessant at høre de tanker og argumenter, man dengang havde i forbindelse med kommunereformen. Men først vil jeg give en kort skildring af Viby Kommunes udvikling indtil da.

Viby Kommune 1841-1970.

Viby Kommunes udstrækning har gennem

tiderne forandret sig en del. Da sogneforstander skaberne (forløberne for kommuner) blev oprettet efter nytår 1842, fulgte deres grænser sognegrænserne, og da præsten ved Viby Kirke også var præst ved Tiset Kirke, blev Viby og Tiset en administrativ enhed. Da Viby og Tiset ikke grænsede op til hinanden, var dette u hensigtsmæssigt, og derfor besluttedes med virkning fra 1. januar 1868 at udskille Tiset fra Viby.

Da Århus Købstad fra midten af 1800-tallet begyndte at vokse eksplosivt, fik man i Århus behov for at udvide sit areal. Efter overenskomst med Viby Sogneråd afstod Viby Kommune den 1. januar 1874 ca. 88 hektar jord til Århus Kommune, det nuværende Frederiksbjerg.

Omkring tyve år senere manglede Århus igen plads til udvidelser. Den 18. april 1896 skrev den barnløse godsejer og indenrigsminister H.P. Ingerslev under på salg af en del af Marselisborg Gods til Århus Kommune og forkøbsret til resten ved hans død. Han døde to dage senere,

Kommunestrukturen forud for kommunalreformen i 1970.

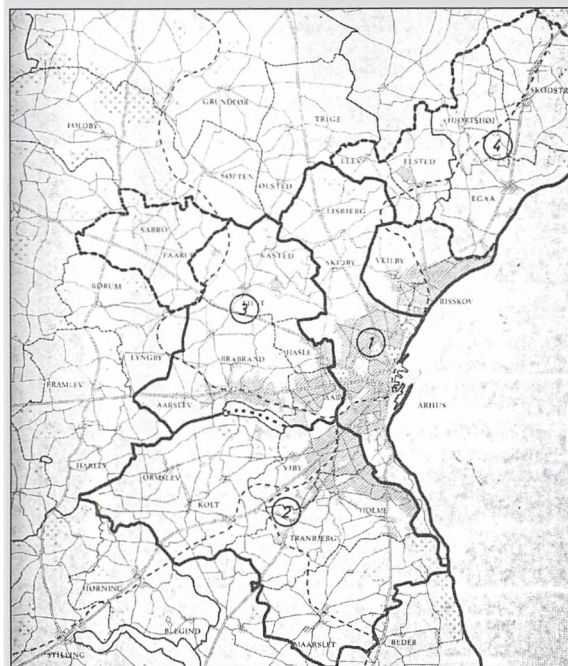
og således overtog Århus Kommune hele Marselisborg Gods for en købesum på 1.183.750,70 kr. Problemet var bare, at godset lå i Viby og Holme kommuner. Der indledtes forhandlinger med Viby Kommune, men disse trak ud, da Viby forlangte erstatning for de områder, som skulle afstås. Først i 1898 blev man enige om en erstatning på 75.000 kr, som skulle betales samtidig med indlemmelsen af området i Århus Kommune den 1. januar 1899.

Herefter bevarede Viby Kommune sin udstræk-

ning indtil 1970, selv om der i 1930'erne var røster i villakvartererne tættest på Århus for en indlemmelse af disse kvarterer i Århus. Dette satte sognerådet sig imod.

Mod større kommuner.

Flere udviklingstendenser efter 2. verdenskrig gav anledning til, at politikerne ønskede at reducere antallet af kommuner fra de 1388, som der fandtes på det tidspunkt.

Kommunalreformkommissionen anbefalede dannelsen af én storkommune, men havde også udarbejdet dette forslag om en købstadskommune og tre forstadskommuner, syd, vest og nord.

For det første udvikledes industrien vældigt i disse år, hvilket betød en voldsom indflytning fra landet til byerne. Det betød, at mange købstadskommuner manglede plads til at opføre boliger og virksomheder.

For det andet var den offentlige sektor blevet udvidet i efterkrigstiden, og mange landkommuner var blevet for små til at kunne løse de nye opgaver selvstændigt.

For de tredje anså man det også som et problem, at mange faciliteter i købstadskommunerne også blev brugt af beboerne i forstæderne, uden at de betalte til disse faciliteter. Man mente, at mange folk flyttede i "skattely" i

forstæderne med disses lavere kommuneskatteprocenter og lukrerede på købstadskommunernes faciliteter.

I juni 1967 vedtog folketinget en lov, der havde til formål at skabe nye kommunegrænser. I loven står der om de større byer:

"Den kommunale inddeling omkring byerne skal fastlægges således, at bysamfund, der er beliggende i flere kommuner, men som må betragtes som samhørende, normalt (min understregning) kommer til at ligge i samme kommune."

Folketinget nedsatte en Kommunalreformkommission (herefter omtalt som KRK), som skulle undersøge de lokale forhold og komme med

Møde mellem 22 kommuner i Århus-området på Østergades Hotel den 28. februar 1969. På første række ses Vejlbj-Risskov-, på anden række Vibj- og på tredje række Hasle sogneråd.

forslag til ændringer. KRKs arbejde i Århus-området blev kaldt "Århusundersøgelsen".

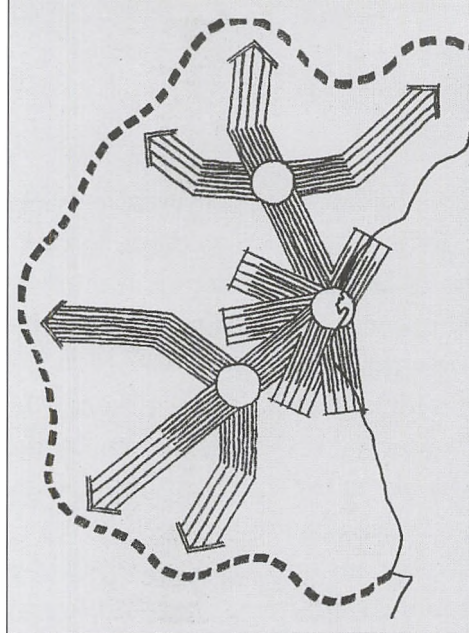
I Århus-området var situationen i begyndelsen af 1960'erne den, at Århus Købstadskommune var i desperat mangel på plads. I 1959 forsøgte århusborgmester Bernhard Jensen derfor at få en række forstadskommuner med på en frivillig sammenlægning, men dette strandede på forstadskommunernes modstand. Til gengæld lavede man et samarbejdsudvalg og en udligningsordning, hvor forstadskommunerne bidrog til en række faciliteter i Århus i forhold til deres folketal. Disse bidrag ses af opstillingen på modsatte side.

Kommunestrukturen i Århus-området i 1969.

Det ses, at Viby Kommune med sin relativt store befolkning kun dækker et lille areal, mens Ormslev-Kolt Kommune med en meget mindre befolkning dækker et meget større område. Dette var en af grundene til at søge at sammenlægge de to kommuner til en kommune.

Byplanlægning.

Hidtil havde udbygning af byområder været en opgave for de enkelte kommuner, men i et forsøg på at sikre en mere sammenhængende udvikling, udarbejdede Århus Kommune og en række forstadskommuner allerede i 1954 en egnsplan, som blev revideret i 1966. Egnspanen var vejledende

En forenklet, men klar tegning af, hvordan byplanlæggere forestillede sig udviklingen i Århus-området. Århus centrum skulle fortsat være A-center, mens der planlagdes B-centre ved Lisbjerg og Hasselager.

og derfor ikke bindende for de enkelte kommuner.

Hovedtanken var, at det samlede byområde skulle udvikle sig som en "finger-by" med grønne kiler ind mellem de bebyggede "fingre". Århus Midtby(A-center) skulle aflastes som servicecenter ved skabelsen af to B-centre i Lisbjerg og i Viby/Hasselager.

På den meget forenklede skitse ses A-centret i Århus Midtby og de to B-centre ved Lisbjerg og Hasselager/Viby.

Det ses også, at man forestillede sig udviklingen udgå i forskellige arme fra de to B-centre. Pilen fra Hasselager/Viby og mod nordvest forestillede man sig som byudvikling langs den motorvej, som

Tilskud til kulturelle institutioner og formål i Århus by i regnskabsåret 1969/70.					
	Århus kommune	Forstæderne	I alt	Forstæderne får 10% fra drag	Pr. indbygger før 10% fra drag
1. Århus by-orkester	873.274	513.226	1.386.500	562.459	7.208332
2. Århus teater	1.693.890	995.503	2.689.393	1.091.001	13.981994
3. Århus museum	251.936	148.064	400.000	162.267	2.079572
4. Århus kunstmuseum	210.870	128.630	347.500	140.970	1.806635
5. Den gamle by	345.247	202.903	548.150	222.367	2.849799
6. Naturhistorisk museum	190.390	111.892	302.282	122.626	1.571543
7. Århus Følkemusikskole	28.483	16.739	45.222	18.345	0,235104
8. Jydsk teknologisk institut	11.998	7.052	19.050	7.728	0,099040
9. Det jydsk kunstakademi	25.194	14.806	40.000	16.227	0,207961
10. Århus kunstakademi	1.689	1.111	3.000	1.217	0,015597
11. Den jydsk opera	75.581	44.419	120.000	48.680	0,623870
12. Århus Kunstforening af 1847	22.044	12.956	35.000	14.198	0,181957
13. Kunsternes påskeudstilling	3.779	2.221	6.000	2.434	0,031194
	3.742.575	2.199.522	5.942.097	2.410.519	30.692598
	Folketal pr. 1.4.1966	Erhvervsstatistikafløsningsvederlag (10%)	Forstædernes tilskud før 10%	pr. indbygger efter 10%	
Brabrand-Aarslev kommune	10.106	6.467	(30,25	
Bosle kommune	4.241	14.998	(27,35	
Holme-Tranbjerg kommune	15.879	43.752	(28,13	
Tilst-Køstede kommune	1.887	-	(30,89	30,89	
Vejlby-Risskov kommune	15.634	66.823	(26,63	
Viby kommune	18.299	46.723	(28,34	
Aaby kommune	11.933	32.234	(28,19	
	78.029	210.997			

Oversigten viser, hvilke institutioner i Århus Kommune, forstadskommunerne betalte til.

blev bygget i 1977. Pilen fra Lisbjerg og mod nord-øst forestillede man sig som udvikling langs den motorvej, som først blev bygget i 2008/10 – mere end 40 år efter planen blev lavet.

Vi er på dette tidspunkt for alvor kommet i bilismens tidsalder, så formålet med B-centrene var at formindske trafikken mod Århus Midtby. Man tænkte sig også, at planen kunne bruges til at styre den overordnede byudvikling. Læg mærke til, at man tænkte sig udviklingen fra gå ud fra de to B-centre, mens man ikke planlagde byudvikling mod vest. Dette område var mere tænkt som rekreative områder i forbindelse med Brabrand Sø.

Men en ting er at lave en plan, noget helt andet er at føre den ud i livet. At den virkelige udvikling gik meget anderledes end planen lagde op til, vil vi senere vende tilbage til. Men planen fik stor betydning for de forslag, som KRK stillede til ny kommunestruktur i Århus-området.

Storkommune eller store forstadskommuner?

KRK stillede to forskellige forslag op, nemlig én storkommune for hele området eller dannelsen af tre forstadskommuner.

Det var et forslag, som Århus Kommune

kraftigt, da det ville give Århus Byråd råderet inden for hele området uden at skulle forhandle med andre. Til gengæld vakte det kraftig modstand hos samtlige forstads- og omegnskommuner, ligesom amterne, Århus, Skanderborg og Randers Amt, var imod.

KRKs andet forslag opererer med én central bykommune og tre forstadskommuner, sydvest, vest og nord.

Modellen med én bykommune og tre forstadskommuner. 1. Århus Kommune. 2. Sydvest-kommunen. 3. Vest-kommunen. 4. Nord-kommunen.

Kommissionen vurderer selv, at sydvest-kommunen med Viby som centrum og med ca. 40.000 indbyggere vil være absolut bæredygtig. I Viby Sogneråd er der absolut flertal for denne løsning, og der er flertal i sognerådene i Ormslev-Kolt, Holme-Tranbjerg og Mårslet.

Vest-kommunen var kommissionen mere betænkelig ved, dels fordi den ikke havde et naturligt centrum, dels fordi en sådan kommune kunne begynde en byudvikling, som ikke var ønsket i planen. Der var i sognerådene i vest flertal for denne løsning, men ikke så stort som i sydvest.

Nordkommunen frembød også vanskeligheder, dels grænsedragningen til Århus Kommune, dels at der heller ikke her var et oplagt centrum, og endelig at B-centret i Trige ville ligge klemmt inde mellem flere kommuner. Tilslutningen i nord-området var mere usikker til denne løsning, da Trige klart foretrak en sammenslutning med Århus Kommune.

Denne plan blev støttet af de tre amter, mens Århus Kommune var stærkt imod denne løsning. Hvis ikke storkommunen kunne blive til noget, foretrak Århus Byråd, at de gamle kommunegrænser forblev uændrede. Århus Byråd har sikkert ment, at det ville være langt vanskeligere at forhandle fælles anliggender med store selvbevidste kommuner end med mange svagere kommuner.

Forhandlingerne.

Selv om kommissionen opstillede flere muligheder, var det klart, at den anbefalede løsningen med én kommune for hele området.

Dette vidste man naturligvis i de forskellige kommuner, og nervøsiteten bredte sig i forstads- og omegnskommunerne. I Viby fandt man en anden mulighed, som man måske regnede med var lettere at gennemføre, nemlig en sammenslutning af Viby og Ormslev-Kolt kommuner til en kommune.

Denne artikel bygger i vid udstrækning på materialer, som sidste år blev afleveret til Viby lokalhistoriske Arkiv af Jørgen Hedegård Sørensen, som var medlem af Viby Sogneråd i perioden 1962-70. I dette materiale er der også et referat af et borgermøde afholdt den 12. december 1968 på Haselager Centralskole med repræsentanter for Viby og Ormslev-Kolt sogneråd. Mødets titel var: "Har Viby og Ormslev-Kolt en fælles fremtid inden for kommunestrukturen i Århus-området?"

Sognerådsformand Victor Iversen fra Ormslev-Kolt fastslår, at Ormslev-Kolt nok ikke får lov til at

Kommunalkommissionen til møde med kommunerne i området på Hotel Tre Ege den 5. marts 1969. Fra venstre ses departementschef J.H. Zeuthen og kontorchef Henning Strøm (begge indenrigsministeriet), sognerådsformændene Anton Sørensen Tilst-Kasted, Chr. Jørgensen Åby, Th. Jensen Brabrand-Årsløv, Ally Hedegård Holme-Tranbjerg, N.P. Knudsen Viby og W. Reenberg Hasle

forblive selvstændig, og da man under ingen omstændigheder vil ind under Århus, er Vibys "frieri" absolut interessant.

Sognerådsformand N.P. Knudsen fra Viby konstaterer, at en sammenlægning med Århus vil blive yderområde, og det vil betyde tab af demokratisk aktivitet og medindflydelse. Han argumenterer med en studierejse, han i 1966 har været på til Zürich i Schweiz. Her gik både bykommunen og forstadskommunerne ind for at bevare kommunernes selvstændighed og udvide det indbyrdes samarbejde. En sådan model kunne også bruges i Århus-området. Han fremhævede, at Viby og Ormslev-Kolt tidligere har samarbejdet omkring realskole og rensningsanlæg, og det kommende B-center vil komme til at ligge på 500 tønder land

i begge kommuner, og dette vil være oplagt at udvikle dette i en fælles kommune. Han udtalte også, at Viby ikke var interesseret i at "sluge" Ormslev-Kolt. Viby har menneskene, og Ormslev-Kolt har arealerne. Derfor vil det meste af den fremtidige udvikling ske i Ormslev-Kolt, da Viby snart er udbygget.

Det er lidt interessant, at Knudsen her argumenterer lidt på linje med Århus, nemlig at kommunen har et pladsproblem.

L. Degn-Christensen fra Viby fremhævede, at kommunesammenlægningen var løbet løbsk, idet man fra centralt hold var gået fra at ville sammenlægge meget små kommuner til at ville sammenlægge større kommuner, som sagtens kunne klare sig selv. Han sagde også, at skulle sammenlægning

fra **Arkivskuffen** .. 1968
eksempler fra **Viby Ugeavis**.

10. oktober 1968

Farve TV på Viby Stadion

H. P. radio - tv har opstillet et nyt farve TV apparat på Viby Stadion, hvor man er velkommen til at se alle olympiadeudsendelserne.

april 1968

Hotel VIBY LUKKER

Fredag den 26. april 1968

Efter 9 år i Viby skal hotellet nedrives, og vi takker alle vore gæster for hyggeligt samvær gennem årene.

MEN - vi åbner igen

Lørdag den 27. april 1968

på den anden side af gaden i nye, hyggelige lokaler, hvor De vil finde Dem godt, enten De drysser ind

HOS OLAF

for at rafle og få en finger-mad

eller

RØDE KRO

hvor De i fred og ro kan mødes med forretningsforbindelser og tilbringe et par hyggelige timer, vi kan tilfredsstille de fleste af Deres ønsker i kulinarisk henseende.

OLAF GRAM . Telefon 14 13 84

CA. 20 M TIL GODE PARKERINGSFORHOLD

6. juni 1968

Is- og Pølsemik

På Skolevej, ved siden af Bøllighus Borup, er der åbnet en ny Is- og Pølseiosk, der forhandler Premier og Flæskehal-lens anerkendte produkter.

Åbningen markeres af indehaveren, Erik Petersen, med en Is- og Pølsemik, der afholdes førstkommande lørdag. De første 100 børn får hver en gratis ispind, de næste 100 hver en gratis pølse.

25. januar 1968

De tre små kinesere

KAJ MUNKSVEJ 1 . TLF. 14 35 91

ORIENTALSK — FRANSK — JYDSK KØKKEN
Selskaber modtages . Åben fra kl. 10—24.
Hver dag: Middag à 7,00 kr. (fra kl. 12—23)

Hver søndag formiddag fra kl. 10—12:

1 stk. rugbrød m/ sild } **0,75 kr.**
1 « « m/ varm frikadelle

Hilsen Inger og Wagn Dahlstrøm.

10. oktober 1968

BØRNEBIBLIOTEKET

Vi genoptager vor ugentlige højtlesning
onsdag den 16. oktober kl. 15.

Alle børn mellem 5 og 9 år er velkomne.
Vi gør opmærksom på, at det er nødvendigt at færdes med forsigtigt omkring biblioteket, så længe vejarbejdet står på.

Børnebibliotekaren

Lotterispil

PÅ VIBY STADION SØNDAG D. 13. okt. KL. 19.15

30 OMGANGE . 3,00 kr. pr. tavle

Medlemskort skal forevises

Socialdemokratiet og Radio- og Fjernsynslubben i Viby

har **LUKKET**

den 14.-15.-16. okt. (mandag, tirsdag, onsdag) grundet omforandring i butikken, men vi glæder os til at åbne igen torsdag den 17. kl. 9, og vi har en masse gode tilbud til Dem —

kom ind og kik,

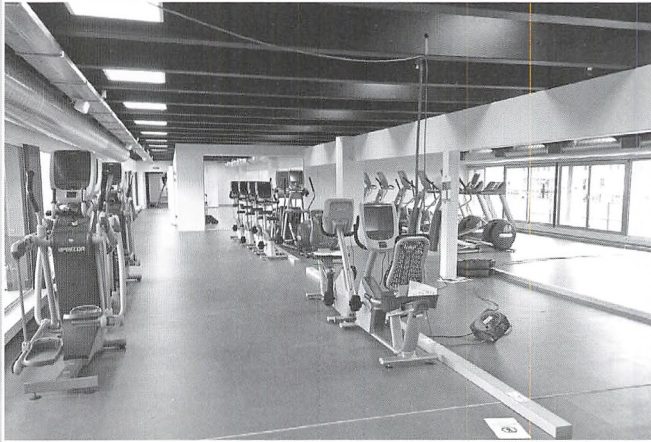
Da er altid velkommen i

Kongevej 4
Viby J.

ÅRET DER GIK 2015/16

I denne rubrik i Vibybogen vil vi hvert år sætte spot på den/de begivenheder, som vil blive husket i mange år fremover. Begivenhederne vil endvidere blive indført på "Vibys Tidslinie", så de er gemt for eftertiden. Tidsperioden er Oktober - Oktober.

- Fitness.dk får kæmpe lejemål i Viby Centret
Det meste af første sal i Viby Centret er lejet ud til Fitness.dk. Byggeriet er i gang, og de forretningsdrivende i centret er glade.

- Ole Reif oprettede den lukkede Facebook-gruppe **Vores Viby** d. 23. januar 2016. Medlems-tallet lå i oktober 2016 omkring 2000. Rigtig mange har glæde af de billeder, der er/bliver lagt ind. Samtidig er her en dialog mellem medlemmerne af gruppen, hvor nogle finder gamle bekendte og billeder bliver kommenteret. Indtil videre har det været meget seriøst, og vi kan derfor **glæde os over den øgede formidling.**

Desværre må vi på grund af ophavsretsregler ikke anvende de billeder, der bliver lagt ind på denne Facebook-side.

Vi håber på, at den øgede interesse for lokalhistorie vil smitte af på vort medlemstal.

- Restaurant Asia har etableret sig i nederste etage på Hotel ZleepIn (Mercur)

Beretning fra Viby lokalhistoriske Arkiv 2015/2016

Hovedopgaven for arkivet er som alle lokalhistoriske arkiver at indsamle og opbevare forsvarligt alle arkivalier fra det område, som var Viby Kommune før kommunesammenlægningen i 1970. En anden vigtig opgave er at gøre disse arkivalier tilgængelige for de borgere, som måtte være interesserede heri.

arkivdk

At få fat i vores billeder.

Vores største arbejde med arkivalier er at registrere de mange billeder, som vi råder over. Disse registreres digitalt på databasen Arkibas, som er en database til brug kun for arkiverne. Billeder registreret på Arkibas lægges ud på hjemmesiden arkiv.dk, som der er fri adgang til. Finder man et billede på arkiv.dk, som man gerne vil have, kan man downloade det direkte fra arkiv.dk, men vil ofte kunne få det i en bedre kvalitet ved at henvende sig direkte på arkivet i vores åbningstid mandag 15.30-17.30 eller skrive til os på mail "vibylok@gmail.com". Vi sender så billederne pr. mail til Jer. Nogle lokalarkiver tager et mindre beløb for denne service, men i Viby gør vi det gratis.

Arbejdet med arkivalierne 2015/2016.

Vi har i skrivende stund 6570 billeder registreret på Arkibas/arkiv.dk, og det er en stigning på omkring 10 % i det forløbne år. Vi arbejder stadig på at få alle vores billeder registreret på Arkibas. Det drejer sig dels om billeder, som nu kun er registreret i mapper på arkivet, og dels om billeder, som har ligget i arkivskabe på arkivet og ikke tidligere har været registreret. Dette arbejde skrider godt frem, og vi regner med at have tilendebragt det i løbet af få måneder. Og hvad skal vi så lave efter det? Vi har stadig billeder, som er afleveret i løbet af det forgangne år, som vi ikke har fået registreret endnu, og så har vi to store kasser med billeder, som vi har fået af amatør fotograf Poul Madsens arvinger. Desuden har vi et antal billeder, som vi har fået fra billedarkivet på det gamle hovedbibliotek, som vi ikke har registreret endnu. Så der er registreringsarbejde nok fremover, men når vi sammenligner med andre lokalarkiver, er vi rimeligt langt med billedregistrering.

Jeg skrev i sidste års beretning, at vi havde hent et stort antal eksemplarer af "Viby Ugeavis" på loftet af det tidligere Viby Bogtrykkeri. Det har været et stort arbejde at bearbejde dette materiale, og en stor del af dette arbejde er blevet forestået af vores nye medarbejder, Per Kristensen. Alle artikler med lokalhistorisk indhold i disse aviser er blevet klippet ud og samlet i mapper, som man kan se ved henvendelse til arkivet eller på Arki-

Arkivernes dag 2015

Arresten klargøres med nye reoler 2016

vernes Dag. Vi må på grund af ophavsrettigheder ikke lægge disse artikler ud på vores hjemmeside, og derfor kan de kun ses på arkivet. Dette arbejde er vi også snart ved at være færdige med. Vi fik i samme anledning også en mængde tryksager, brevpapir, billetter, medlemskort og andet, som er fremstillet på Viby Bogtrykkeri. En del af disse har også lokalhistorisk interesse, og dem er vi i færd med at systematisere.

Et andet vigtigt arbejde er at indsamle avisartikler fra vores tid, som omhandler Viby. Disse artikler bliver jo også lokalhistorie og skal bevares for eftertiden. Disse artikler samles efter emneområder og kan også ses på arkivet.

Pladsforhold på arkivet.

Da vi hele tiden får nye arkivalier, og vores pladsforhold på arkivet og vores kælderlager bag

biblioteket er temmelig trange, har vi måttet søge udvidelsesmuligheder. Vi har også rådighed over den gamle arrest i Viby, som også ligger i kælderen i bibliotekets bagbygning. Arresten består af to celler og et forrum, og den har gennem lang tid været et rodet sted. Sidste efterår fik vi ryddet den ene celle og fik sat hylder op. Det betyder, at vi har kunnet flytte mapper og andet derover, så der ikke er så overfyldt på selve arkivet.

Udstillinger og foredrag.

Vi har i det forløbne år holdt vores traditionelle udstillinger, Sensommermarkedet på Rosenvangskolen i september og Arkivernes dag i november. Ud over dette har vi også lavet andre udstillinger. I forbindelse med "Århundredets Festival", som i år dækkede perioden 1900-1950, viste vi en udstilling om Viby i denne periode

Sensommermarked Rosenvangskolen 2016

Billedmapperne nærstudies !

på biblioteket. I forbindelse med Århus Rådhus' 75 års jubilæum havde vi sammen med de andre lokalhistoriske arkiver en udstilling i rådhushallen om de 75 års udvikling i Viby. Og endelig har vi i forbindelse med Viby Biblioteks 60 års jubilæum haft en udstilling på biblioteket om dettes udvikling.

Arkivlederen holdt et foredrag i september 2015 i forbindelse med Viby-ugen, og dette foredrag er blevet gentaget i Socialdemokratisk Vælgerforening i Viby og i Stautrup Seniorklub, og der har også været holdt foredrag i Viby Pensionist- og Efterløkkerklub.

Tove Glud Rasmussen har holdt to foredrag på Lokalcenter Rosenvang, dels om området generelt og dels om Kongsvangs butikker. Hun har også holdt et foredrag på Viby Lokalcenter om de gamle gårde og huse i Viby.

Hjemmesiden.

Antallet af besøg på Viby lokalhistoriske Forenings hjemmeside var januar til august 2015 13.585, og i den tilsvarende periode i 2016 var antallet 24.799. En del af denne store stigning skyldes måske, at der er lavet en Facebook-side, "Vores Viby", som i skrivende stund har 1960 tilmeldte personer. Det er meget fint, at lokalhistorien også udbredes på denne måde.

Vi har en hjemmeside-gruppe, som løbende opdaterer og fornyr hjemmesiden. Der er bl.a. lagt flere billeder ud på registeret "Gårde", og registeret "De gamle butikker" er også blevet opdateret. Der arbejdes også på et register over de lærere, som har været ansat på skolerne i Viby.

Kurt Boch Andersen Arkivleder

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening 2015/2016

Den 13 august 2015 blev eftersommerens byvandring gennemført i i Alderslyst og Store Ravnsbjergkvarteret. Turen startede ved Ravnsbjergkollegiet og Henning Rytter berettede om livet på de store gårde for en menneskealder siden. Vi hørte om de gamle nu nedlagte butikker i området og besøgte Aarhus Privatskole, som ligger i Karl Krøyers tidligere bygninger. Vi så Krøyers gamle kontor, som havde en pragtfuld udsigt ind over Aarhus. Kontoret var nu blevet til lærerværelse.

Årets sidste byvandring fandt sted i Vibyugen ved Brabrandstien. Her hørte vi om brevueforeningen, de tre broer, så 'andelskøer', som skulle afgræsse området. Bag Eskelund lokaliserede vi, hvor DSB havde nedgravet olietanke kort efter 2. Verdenskrig.

I Vibyugen holdt Kurt Borch Andersen et foredrag om Viby på Viby Amtsgymnasium med titlen Viby fra hedensk kultplads til forstad.

Vi deltog som sædvanlig i sensommermarked på Rosenvangskolen med en udstilling, som havde 336 besøgende og TV Aarhus lavede et indslag herom.

På arkivernes dag den 17. november havde vi en udstilling i bibliotekssalen omhandlende

Viby under besættelsen, Rosenvang, Rosenhøjs renovering, Viby Gymnasium, Vestre Kongevej og FDB's fabrikker.

Ved bogudleveringen i november måned, som var godt besøgt debatterede byrådsmedlem Camilla Fabricius, som er valgt i Viby for socialdemokraterne og formanden for Viby Fællesråd Lars Nikolajsen Vibys fremtid under titlen: Hva' nu Viby.

En nyskabelse i foreningen er "byvandringerne" i bibliotekssalen. De løb af stablen 13. januar i år. Her kan de medlemmer, som af den ene eller anden grund ikke har deltaget i nogle eller alle byvandringerne komme og se lysbilleder fra årets byvandring. Der var sikkert grundet vejrliget – sne – ikke mødt så mange op, men de tilstedeværende roste arrangementet og ønskede det gentaget.

Den 7. marts 2016 afholdt foreningen sin ordinære generalforsamling. Beretning og regnskab blev godkendt og kontingentet fastsat til kr. 140,-. Tove Glud Rasmussen takkede af efter mere end 25 års trofast tjeneste i vor bestyrelse, som såvel formand og næstformand. Der var genvalg til vores kasserer Jytte Kristensen og Leif Nielsen, mens Annie Borchmann valgtes til den ledige plads efter Tove. Suppleantpladserne blev besat af Svend A. Lund og Thomas Borch. Kurt Borch Andersen, som tidligere var suppleant stillede ikke op, da han havde overtaget Klavs Klercke Rasmussens plads som arkivleder.

Generalforsamling 2016

Udsalg af bøger i Viby Centret 2015

Den 24. maj var der en byvandring i Enghavekvarteret. Det er et kvarter, som har gennemgået en udvikling fra landbrugsområde, over industrikvarter og som nu er under omdannelse til boligområde.

I Kongsvang havde vi en byvandring, som udgik fra Boligkontoret Aarhus' afdeling på Rosenvangs allé og Uffesvej. Afdelingsformand og

organisationsbestyrelses-medlem Henrik Autzen fortalte om afdelingens tilblivelse og udvikling. Videre besøgte vi afholdsformand Larsen Ledets hus og et gammelt kollektiv, som nu var blevet til "almindelig" beboelse. Endvidere et hus, hvor Gnags havde haft lydstudie. Turen sluttede med et blik ned over jernbanen fra gangbroen. ■

Poul Ankersen Formand

fra **Arkivskuffen..1963**
annonce Viby Ugeavis 30. maj

Amatørblæsere ...

VI ØNSKER ORKESTERET UDVIDET

— Ingen optagelsesprøve - ledige instrumenter —

Musikkorpset Lyren, Aarhus, tlf. 3 05 92, 3 54 40, 4 52 93

Sommerkoncert

afholdes førstkommande tirsdag i Viby bypark. Det er amatørorkesteret »Lyren« vi skal høre. Orkesteret er ikke firmaorkester, det er 14 år gammelt, og har i de sidste 3 landskonkurrencer placeret sig som nr. 1.

Orkesteret påtænker en udvidelse, og efterlyser interesserede blæsere.

- se annonce

Indholdsfortegnelse Viby bogens 3 seneste årgange -tidligere årgange henvises til: www.vibylokalhistorie.dk

2013

<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Alderslyst 100 år
<i>Ejvind Hansen</i>	Gamle aviser fortæller historie
<i>Poul Ankersen</i>	Viby under treårskrigen
<i>Klavs Klercke Rasmussen</i> ..	Vejforbindelse Aarhus havn
<i>Lis Kirkegaard/Erik Hall</i> ..	Købmanden på Alderslyst
<i>Ulla Engelund/Peer O. Nielsen</i>	Blokhuset, Nordbyvej
<i>Finn Zachariassen</i>	Historien om Hj. Lystager

2014

<i>Jørgen Bach</i>	Maskinfabriken ANK
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Rosenvangsskolens bygningshistorie
<i>Kurt Boch Andersen</i>	Viby IF - KB
<i>Gerhard Eriksen</i>	Jyllands-Posten 50 år i Viby
<i>Henning Bøtke</i>	Viby Brugsforening
<i>Artikel Jyllands-Posten af Axel Hansen</i>	Viby planlægger for 100 millioner kroner
<i>Kurt Boch Andersen</i>	60 års gas i Viby

2015

<i>Ritta Pedersen</i>	Villa Engdal
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Kvindeliv
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Skæbner i Viby i 1800-tallet
<i>Grethe Strand</i>	Da der blev skrevet rockhistorie i Viby
<i>Steen Juul</i>	Viby Træskofabrik
<i>Kurt Boch Andersen</i>	Skrald i Eskelunden
<i>Finn Zachariassen</i>	Hunde og godtfolk på barn- dømmens vej (Brorsonsvej)

fra Arkivskuffen.. 1968 artikel Viby Ugeavis 16. maj

Vi ønsker små forretninger

Således formulerede Konservativ Kvindekreds' medlemmer sit syn om byplanlægningen i Viby. Vi vil ikke udelukkende have supermarkeder i Viby, sagde fru installatør Wiborg (Nana -red) på et byplanmøde, der mandag aften var arrangeret af Konservativ Kvindekreds i Viby. Det kan ikke være meningen, at alle de små forretninger der er revet ned på grund af Kongevejs udvidelse ikke skal genopstå, men blot erstattes af et par, store supermarkeder.

Mange af mødedeltagerne udtalte sig analogt med fru Wiborg, de frygtede at det hyggelige forretningsmiljø ikke ville genopstå. Sognerådsformand N. P. Knudsen svarede beroligende, at der kom både Føtex og H. B. - Dem regner vi ikke med, det er forretninger og ikke supermarkeder vi ønsker - rigtige forretninger - kort sagt - det er et strøg vi mangler i Viby - replicerede en af mødets deltagere. Sognerådsformanden meddelte, at på den side hvor Hotel Mercur og biblioteket ligger kommer der ikke forretninger; her skal opføres et stort kontorhus, hvor Posthuset og Den Danske Provinsbank (Aarhus Privatbank) flytter ind. Fra krydset og syd på bliver der plads for nogle mindre forretninger, men det bliver selvsagt ikke af samme omfang som tidligere.

Sognerådsmanden berørte endvidere rækkefølgen af byggeriet i Viby-centret, han havde, som mange andre, ment at butiksgaden burde have været opført først, men havde dog skiftet synspunkt, idet han påpegede, at butiksgadens kunder så ville have været udsat for et frygteligt ælte i den tid hotelbyggeriet havde stået på (mon der ikke var nogle blandt mødedeltagerne, der tænkte på det ælte, der påførtes kunderne da Horsensvej blev reguleret).

VIBY BOGE|
2016

ISSN: 1601-0078

ISBN: 978-87-994085-7-3